

POMS bladet

Medlemstidning för habiliteringspsykologernas
yrkesförening

Foto:www.fotoakuten.se

Extra tjockt sommarnummer!

Nr 2, juni 2011
www.poms.nu

Styrelse för POMS – habiliteringspsykologernas yrkesförening

2010-2011

vald vid årsmötet 2010-10-14

Ordförande:	Kristina Nilsson	Vård och omsorgsförvaltningen Handikappheten Lidköpings Kommun 0510-77 16 10 kristina.nilsson@lidkoping.se
Vice ordförande:	Karin Lundqvist	Barn- och Ungdomshabiliteringen Kungälv karin.a.lundqvist@vgregion.se
Kassör:	Ingalill Tjulander	Arbetsförmedlingen i Dalarna inga- lill.tjulander@arbetsformedlingen.se Tel 010-487 68 28
Vice kassör:	Kristina Linberg	Vuxenhabiliteringen i Malmö Kristina.G.Lindberg@skane.se
Konferensansvarig:	Stefan Lycknert	Psykoteraimottagningen Linden för vuxna med funktionsnedsättning stefan.lycknert@sll.se
Sekreterare:	Tobias Skog	Prima LSS Konsult i Sverige AB tobiasskoogh@hotmail.com
Pomsbladet:	Lena Holm	Barn- och ungdomshabiliteringen, Örebro lena.holm@orebroll.se
Hemsidan:	Mattias Eriksson	Habiliteringen vid Riksgymnasiet Skärholmen mattias.eriksson@sll.se
Ledamot:	Susanne Fejne	Vuxenhabiliteringen Malmö Tel 040-683 07 17 susanne.i.fejne@skane.se

Innehåll i detta nummer av POMSbladet

POMS' styrelse från 2010-10-14	s. 2
Innehåll.....	s. 3
Redaktörens spalt	s. 4
Styrelsens sida.....	s. 4
Nytt från styrelsen.....	s. 6
Annons om POMS kommande konferens 12-14 oktober 2011.....	s. 7
Rapport från kurs om metoden "samtalsmatta"	s. 8
Rapport från utbildningsdag inom POMS psykoterapinätverk.....	s. 10
Bokrecension: Beteendestöd i vardagen.....	s. 13
Bokrecension: Besvärliga flickor?	s. 15
Kallelse till årsmöte	s. 16
Backspegeln: Intervju med Peter Brusén.....	s. 17
Bokrecension: Vänbok till Karl Grunewald.....	s. 19
HAIKU – Handikapphistoria i Kulturarvet.....	s. 20
FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.....	s. 21
DN debatt: Allvarliga övergrepp mot svårt funktionshindrade.....	s. 29
Skolinspektionens granskning 2010.....	s. 32
POMS remissvar.....	s. 33
Lite poesi på vägen.....	s. 35
Medlem i Fokus.....	s. 36
Sista sidan	s. 38

Framsidan: www.fotoakuten.se

POMS-bladet utkommer med 3 nummer årligen, samtliga publiceras på föreningens hemsidas medlemssidor www.poms.nu.

Informera oss om fungerande e-postadress (gör det via hemsidan) så får du snabb avisering om POMS-bladet plus annan nyttig information. Medlemskap i föreningen erhålles enklast genom att fylla i formuläret online på hemsidan!

Nästa nummer av POMSbladet beräknas komma i dec 2011. Skicka in dina bidrag (gärna via e-post till pomsbladet@poms.nu) **senast 1 dec 2011!**

Redaktörens spalt

Här kommer ett rykande färskt och extra tjockt sommarnummer att ta med till hängmattan! Det är många saker som gläder mitt redaktörs-hjärta, förutom den stundande semestern. Som den gamla

Amnestyräv jag är, blir jag glad av att vi i detta nummer kan uppmärksamma FN:s fantastiska, men tydligen ganska okända, konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning – ett ankare i diskrimineringens stora världshav!

Härligt är också att en grupp POMS-seniorer nu tar över inslaget "POMS i backspegeln" och breddar innehållet till att omfatta intressanta inslag i omsorgens och POMS historia. Marit Kihlman samordnar gruppen som gärna vill bli fler, läs uppropet på sid 17. Gruppen går ut hårt och har hela tre (3!) bidrag med i detta nr, som de toppar med en intervju av psykologen Peter Brusén. Tack backspegelngänget!

Det är mycket välkommet att vi i detta nr kan presentera en recension av en KBT-bok, då vi gärna ser fler inslag om KBT inom habilitering i POMS-bladet. Vi bjuder också på referat från en kurs i metoden "samtalsmatta", referat från psykoterapinätverkets dag, ytterligare bokrecensioner, två texter om genomförda granskningar som vi fått låna och vi publicerar även de tre remissvar som POMS styrelse skrivit på sistone. Och självklart presenteras en ny "Medlem i Fokus", denna gång från de södra delarna av landet!

Ett stort tack för alla bidrag till detta POMS-blad! Trevlig sommar!

Välkommen att kontakta mig på pomsbladet@poms.nu

Trevlig läsning!

Lena Holm

Styrelsens sida

Hej allesammans!

Sitter här på mitt tjänsterum och lägger sista handen vid en föreläsning jag ska hålla på Svenska Demensdagarna 2011. För min del har maj varit

en ovanligt intensiv månad med fyra föreläsningar om personer med utvecklingsstörning och åldrande. Jag har farit till Stockholm, Örebro och Huskvarna och berättat om de tre studier kring åldrandet och demensutveckling hos personer med Downs syndrom som jag gjort sedan 2002. Det är roligt att se hur intresset för ett ämnesområde växer fram. FUB:s konferens på temat "Vardagen för personer med utvecklingsstörning som åldras" den 4 maj blev fullteknad på några veckor. Det är viktigt att vi habiliteringspsykologer träder fram i dessa sammanhang och bl.a. framhåller den stora sårbarhet utvecklingsstörda personer har då de börjar åldras. Vi pratar så mycket om att anpassning i god tid till en ny situation är viktigt för oss alla då vi åldras men vad sker när någon inte kan föreställa sig det han inte varit med om?

Om ni vill läsa om vad vårt broderland Norge gjort i frågan, gå gärna in på www.aldringoghelse.no och njut. Vi har mycket att lära av dem!

Den 13 maj hade vår styrelse det sista mötet för våren. Vi kunde då glädja oss åt att de tre remissvar vi skrivit de senaste månaderna har uppskattats av vårt förbund, i deras remissvar fanns viktiga delar av våra svar medtagna. De remisser vi hade svarat på gällde:

- Barns rätt till vård och sociala insatser stärks
- Synpunkter angående internetbaserad kognitiv beteendeterapi
- Den framtida gymnasiesärskolan - en likvärdig utbildning för

ungdomar med
utvecklingsstörning

YFN, dvs. Yrkesföreningarnas nätverk, där Tobias Skog representerar POMS, hade i mars ett telefonmöte och avhandlade då Psykologförbundets omorganisation och yrkesföreningarnas roll efter denna.

Vid varje styrelsemöte sedan i höstas har några ur arrangörsgruppen från Stockholm deltagit för att diskutera vår tredagarskonferens i Södertälje i höst. Nya frågor dyker alltid upp, detaljer ska putsas på.

Jag hoppas verkligen att intresset för denna konferens ute i landet är stort. Psykologisk behandling som ämne är brett och mycket intressant, att få höra om internationell forskning och evidens vad gäller gruppen personer med utvecklingsstörning tror jag ni alla förstår är en unik möjlighet. Hoppas era chefer uppskattar det innehållsrika programmet och prioriterar ert deltagande.

Att vara med på en POMS-konferens är också något mer än själva ämnesinnehållet, vi har en speciell anda och njuter av att få umgås och utbyta tankar med kollegor från hela landet, allt skapat av psykologer - för psykologer.

I början av april var jag på en konferens i Uppsala, Funktionshinder i tiden, som anordnades av Socialstyrelsen och SKL tillsammans. Här presenterades ett för mig nytt begrepp, nämligen T-världen som efterträdare till kunskapssamhället. T står för Tankesamhället där världen kopplas samman via internet. T-världen är platt, Tanke-epoken skapar utveckling, inte muskelkraft. Föredragshållaren tog som exempel på denna nya värld att 5000 personer med ALS delar med sig av sin erfarenhet av sjukdomen via "Patients like me". Man får på detta sätt ett innanförskap på ett helt unikt sätt.

Som ni väl alla vet har vi ett psykoterapinätverk inom POMS. Den 27 maj anordnades en studiedag i Stockholm där habiliteringspsykologer från hela landet delade med sig av klientärenden de har. I år fick deltagarna bl.a. lyssna till

"Psykologen i rättprocessen" och "Att växa till vuxen då man har en utvecklingsstörning". Läs referaten i detta POMS-blad.

Med första versen på en Sommarpsalm från 1889 önskar jag er alla en riktigt Skön Sommar.

*En vänlig grönskas rika dräkt
har smyckat dal och ängar.
Nu smeker vindens ljumma fläkt
de fagra örtesängar.
Och solens ljus
och lundens sus
och vågens sorl bland viden
förkunna sommartiden.*

Kristina Nilsson
Ordförande i POMS

Glömt att betala medlemsavgiften för 2011?

Sätt in 200 kr (100 kr för seniorer) på POMS plusgirokonto 35 89 78 – 5. Uppge ditt namn, postadress, e-postadress och arbetsplats.

Genom medlemsavgiften får du tillgång till de interna sidorna på POMS hemsida, inklusive POMS-bladet, samt lägre konferensavgifter.

POMS-bladet söker med ljus och lykta efter bidrag till tidningen som handlar om KBT inom rehabilitering. Arbetar du med KBT – skriv gärna en artikel och berätta om ditt arbete. Tipsa oss gärna!

Efterlyses – psykologer som kan föreläsa och/eller ha presskontakter inom området funktionsnedsättning!

Psykolog Christina Renlund, medlem i POMS – Habiliteringspsykologernas yrkesförening, blev i höstas en av tre finalister till Stora Psykologpriset. Det har lett till ökad efterfrågan på psykologer som kan föreläsa och/eller ha presskontakter inom området funktionsnedsättning. För att kunna möta denna efterfrågan önskar POMS sammanställa en lista över personer att hänvisa till. Om du är intresserad så kontakta mattias.eriksson@sll.se.

Meddela namn, titel och kontaktuppgifter. Meddela också om det gäller föreläsningar och/eller presskontakter samt vilket/vilka områden inom funktionsnedsättning och habilitering som är aktuellt för dig.

Nya medlemmar

Namn: Simon Kågedal Reimer
Arbetsplats: Handikappcentrum Västerås

Namn: Anna Tidman
Arbetsplats: Vuxenhabilitering Malmö Stad

Namn: Rebecka Vahlström
Arbetsplats: Barnhabiliteringen Varberg

Namn: Anna-Karin Skoglund
Arbetsplats: Barn- och ungdomshabiliteringen, Värmland

Namn: Kristina Olsson
Arbetsplats: vuxenhabiliteringen Uddevalla

Namn: Joakim Magnusson
Arbetsplats: Habiliteringen, västra länsdelen i Östergötland

Namn: Sofie Karlsson
Arbetsplats: Habiliteringen västra Östergötland

Namn: Eva Jonsson
Arbetsplats: HC Järva Stockholms Läns Landsting

Namn: Rachel Kamienski
Arbetsplats: Habiliteringen, Varberg

Namn: Vin Thorsteinsdottir
Arbetsplats: Barn- och ungdomshabiliteringen Landskrona

Namn: Anna Tjäder
Arbetsplats: LiÖ, NSV:PHE: Habilitering

Namn: Karin Holmstedt
Arbetsplats: Habiliteringscenter Haninge för barn

VÄLKOMMEN till POMS-konferens 12–14 oktober 2011 i Södertälje med temat psykologisk behandling!

Vi habiliteringspsykologer sysslar ständigt med utmaningen att anpassa de teorier och behandlingsmetoder vi lärt oss till de ibland ovanliga personer och situationer vi arbetar med. På det viset har vi genom åren skapat en enorm bank av klinisk erfarenhet och en hel del specifikt utvecklade metoder. Vår egen yrkesförening är en viktig plats att förvalta denna kunskap.

Årets konferens har "psykologisk behandling" som tema vilket inspirerat oss att visa något av denna mångfald.

Frågan om evidens och vetenskaplighet i våra behandlingsmetoder är ständigt aktuell. Professor **Nigel Beail**, Sheffield, kommer därför att vara vår inledningstalare. Han arbetar som både kliniker och forskare och har i båda egenskaperna intresserat sig särskilt för psykoterapi för personer med utvecklingsstörning. Nigel Beail kommer att presentera aktuell forskning och evidens inom området.

Från England kommer också **Glenda Fredman, Mark Haydon-Laurelut** och **Henrik Lynggaard** som arbetar med personer med utvecklingsstörning utifrån systemteori samt närbesläktade familjeterapeutiska tekniker som exempelvis narrativ terapi.

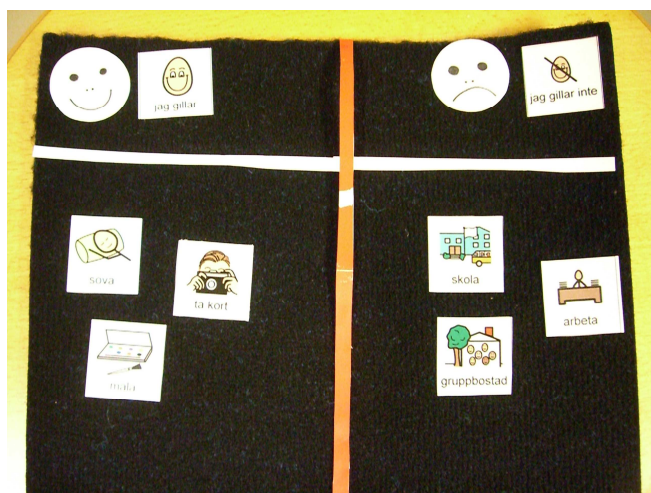
Våra svenska föreläsare är **Marianne Ryberg** om KBT inom barn- och ungdomshabiliteringen och **Lena Teurnell** om psykodynamiskt grundad psykoterapi med personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.

På fredagen avslutar vi med ett samtal med **Lotta Landerholm** och tre inbjudna habiliteringspsykologer om de känslor och existentiella frågor som väcks i oss vid behandlingsarbete med personer med funktionsnedsättningar.

Sista anmälningdag är 30 juni. Läs mer och anmäl dig på www.poms.nu

Rapport från en kurs om metoden ”Samtalsmatta”

Karin Lundqvist, verksam som psykolog på Barn- och ungdomshabiliteringen i Kungälv, berättar om metoden samtalsmatta, en visuell och bildbaserad metod för att uttrycka åsikter och värderingar. Karin har gått på kurs hos Dart i Göteborg, ett kommunikations- och dataresurscenter för personer med funktionsnedsättning.

Inom Barn- och ungdomshabiliteringen i Göteborg, där jag arbetar, har det blivit mer och mer uppmärksammat att samtalsmatta kan vara en metod att använda i samtalssituationer med barn och ungdomar. Vi är fler som går kurser och utbildar oss för att kunna använda metoden i det dagliga arbetet. Samtalsmatta är en visuell och bildbaserad metod för att uttrycka åsikter och värderingar. Det är inte ett personligt kommunikationshjälpmedel utan kan fungera som ett komplement till redan befintliga hjälpmedel eller kommunikationssätt.

Metoden utvecklades av logopederna Joan Murphy och Lois Cameron under ett forskningsprojekt 1998 under namnet "Talking Mats". Metoden användes på vuxna personer med cerebral pares som använde olika typer av hög- och lågteknologiska kommunikationshjälpmedel. De upptäckte att Talking Mats hjälpte dem att reflektera över saker och att uttrycka åsikter på ett tydligt sätt. Talking Mats har beskrivits som "a tool to help people on their journey of decision making".

Idag ges kursledarutbildningar på AKK-center vid Stirling Universitetet i Skottland. I Göteborg finns DART dataresurscenter (kommunikations- och datacenter för personer med funktionshinder) som ger kurser för att utbilda användare – personal från olika verksamheter. Även om metoden kan verka enkel så är det en hel del att tänka på och en utbildning kan ge det stöd och den fördjupning som behövs. Det finns personer runt om i Sverige, inom Habilitering och Hälsa exempelvis, som gått en kursledarutbildning som kan föra kunskapen vidare. Ta reda på var du kan gå en kurs!

Metoden innebär i praktiken att du använder en matta (dörrmatta) som används att fästa bilder på (med kardborreband) utifrån en given struktur och ett givet tema. Strukturen är den att man har en Visuell skala, en Frågeställning samt ett Samtalsämne.

Visuell skala

Den Visuella skalan finns högst upp på mattan. Antal skalsteg man väljer för den visuella skalan varierar beroende av vad man vill veta, syftet med samtalet och barnets kapacitet. Den kan vara: ett glatt ansikte med mungiporna upp och ett ledset ansikte med mungiporna ner. Det är enklast att använda två skalsteg och det kan passa för barn med låg begåvningsnivå eller barn som behöver extrem tydlighet. Ett annat barn kanske klarar tre skalsteg där ett är ett mittemellan. Du måste ta reda på om barnet har en synnedsättning. Det är att rekommendera att göra en provomgång med ett neutralt och enkelt samtalsämne för att försäkra dig om att barnet förstår och klarar metoden.

Samtalsämne

Det är viktigt att du förbereder dig noga innan och bestämmer vad du vill ha reda på och vad ni ska prata om. Det är viktigt att ämnet är relevant och att barnet kan känna en motivation för ämnet. Bilden på samtalsämnet placeras längst ner på mattan.

Frågeställning

Frågorna ska vara relaterade till samtalsämnet och till barnets situation. Det krävs att du funderar en stund innan ni träffas vilka frågeställningar du har mer specifikt.

Instruktionen till barnet kan vara kan vara: Nu ska vi tala om skolan (samtalsämne) och vad du tycker om den. "Här sätter du det du inte tycker om och här sätter du det som du tycker om". Vad tycker du om rasterna, vad tycker du om matte, vad tycker du om kamraterna, ljudnivån o s v. Det är viktigt att alltid använda öppna frågor för att inte styra för mycket. Det höjer kvaliteten på den information som man får.

Genomgång

I slutet av samtalet görs en genomgång av svaren.

Det kan vara bra att börja med det som barnet inte tycker om. Sedan det som barnet tycker sådär om. På slutet går man igenom det som varit positivt och det som barnet tycker om. Det är viktigt att barnet kan bekräfta att du har förstått rätt och att du ger barnet möjlighet att korrigera och ändra sig vid behov. På slutet är det viktigt att fråga om det "är det något mer som du tänker på som du vill prata om". Samtalsmatta kan vara ett sätt att fördjupa sig i varför ett barn inte tycker om en aktivitet. Ibland behövs flera samtal för att fördjupa och hinna göra fler bilder.

Vilka bilder kan användas

Bildhanteringsprogrammen Clipart, InPrint, Boardmaker används ofta. PCS-bilder eller digitala foton kan man använda i de olika bildhanteringsprogrammen. Du behöver laminera bilderna med ett matt plast/laminat och fästa kardborreband bakom.

Faktorer att tänka på vid användning av samtalsmatta

Det är bra om du har en förförståelse för barnets motoriska och kognitiva förmåga.

Använder barnet sina ögon att peka med måste man tänka på att hålla upp mattan och istället för att sitta bredvid barnet måste ni sitta mittemot varandra för att du ska kunna se vart barnet pekar med sina ögon. Detsamma gäller för barn med peklampa. Kan barnet tänka abstrakt i tid och rum och kan det använda symboliska bilder? Det är inte att rekommendera att metoden används på barn som har en svår utvecklingstörning.

Hur ser omgivningsfaktorer ut vid samtalssituationen?

Det är bra om ni befinner er i en lugn miljö utan distraherande faktorer. Kan ni sitta på ett bra sätt så att ni båda kan ha fokus på mattan. Det kan vara bra att sitta bredvid varandra och att mattan är centrerad framför barnet.

Visuella faktorer.

Anpassa färg och storlek på bilderna efter barnets behov.

Att välja ämne och frågeställning

Vad vill du ta reda på? Avgränsa ämnet och gör en tankearta som kan hjälpa dig att strukturera dina tankar och frågeställningar. Samtalsämnet skola kan ju rymma frågor kring miljö, ljud, kläder, ämne, prov, skolböcker mm. Det är dock rimligt att tänka att du inte i förväg har kommit på allt. Det kan behövas att ni träffas ytterligare ett tillfälle för att fördjupa er kring en delaspekt. Man kan också använda sig av tomma bilder som man skriver eller ritar på vid själva samtalet för att komplettera det man vill lägga till. Man kan i förväg ha inhämtat information från barnets närmiljö för att få en tydligare bild.

Användningsområden i habiliteringen

Man kan använda samtalsmatta för att lära känna någon – exempelvis vid ett först möte. Den ger en visuell tydlighet och struktur som kan underlätta för alla för ökad förståelse. Det kan dessutom vara skönt att göra något praktiskt och inte bara ”prata”.

Bidrar till ökad delaktighet exempelvis vid vårdplaner. Det hjälper personal och barnen att uttrycka sina funderingar. Man kan ha stöd av metoden när prioriteringar måste göras och mål ska sättas.

Man kan använda samtalsmatta för att bryta ner en aktivitet i mindre faktorer för att fördjupa sig i ämnen. För att få en ökad förståelse kring Exempelvis ”vad i skolan som upplevs negativt” eller ”vad som gör det svårt att våga sova i sin egen säng”.

Som psykolog har jag använt samtalsmatta vid samtal med barn som har autism då det ger en tydlig struktur för mötet och för att fokus blir på mattan istället för på relationen, vilket kan underlätta. Det blir en aktivitet som kan kännas rolig. Det blir en ”gemensam avlastningszon” där man slipper eventuellt obehag i samband med ögonkontakt.

Man kan även använda samtalsmatta för att jämföra åsikter över tid- för att göra en utvärdering. ”Så här såg mattan ut för tre månader sedan och nu ser det ut så här. Det här har blivit bättre men det här har vi kvar att arbeta med”.

Samtalsmatta går även att använda i grupper exempelvis med AKK användande barn.

Den bildbaserade metoden underlättar för barnet och samtalsledaren att ha kvar koncentrationen på samtalsämnet. Samtalet blir konkretiserat och jag instämmer med en kollega som utbrast att ett bilduttryck kan förstärka det vi säger på ett fantastiskt sätt.

Information om Talking Mats kan du hitta på hemsidan www.talking.mats.com
www.dart-gbg.org

Vid pennan
Karin Lundqvist

Utbildningsdag inom POMS psykoterafinätverk: ”Psyko-terapeutiskt arbete med personer med utvecklingsstörning”

Psyko-terapimottagningen Linden för vuxna med funktionsnedsättning och POMS Habiliteringspsykologernas yrkesförening bjöd in till den årliga utbildningsdagen. 26 psykologer från Umeå i norr till Blekinge i söder sammanstrålade den 27 maj på Rosenlunds sjukhus i Stockholm där Linden har sina lokaler. Vi som var där hade lockats till Stockholm för att få inspiration i vårt eget behandlingsarbete. Ett mycket spännande program fick mig att lämna vardagsslitet i Falun. Det känns viktigt att lyfta blicken från allt habiliteringsarbete för att få inspiration och idéer från kollegor. Jag ångrar inte att jag för en dag lämnade allt som så här års ska skrivas, dikteras och avslutas inför sommaren. Visserligen ligger det kvar men lite nya tankar och idéer för att utveckla mitt eget arbete gav ny energi. Här följer en sammanfattning:

”Spegel, spegel på väggen där, säg mig vem jag är”

Föredrag om metoden Theraplay, av Ulla Adler och Inga Lundblad Danielsson

Ulla Adler och Inga Lundblad Danielsson inledde med en presentation av sitt spännande arbete med samspelsbehandlingen ”Theraplay”, en metod för att förbättra samspelsmönster för föräldrar. Habiliteringen är ju inte alltid så bra på att ta hand om föräldrar som behöver mer konkret vägledning. Inga och Ulla, som är certifierade på denna metod sedan 2009, berättade mycket inspirerande om sitt arbete.

– Samarbetet med föräldrarna blir mer prestigelöst genom denna utformning. Föräldrar kan ha fastnat i en kris att möta sitt barn. Mycket lossnar med detta mer lekfulla förhållningssätt. Terapeuten agerar först med barnet och sätter sig därmed påtagligt in i föräldrarnas roll. Efter ett mer konkret arbete kommer sedan ord och känslor.

En samspelsbedömning MIM (MarchakInteraktion Method) ligger till grund för behandlingen. Den innebär en lekfull attachmentbaserad samspelsmodell. Metoden bygger på anknytningsteori, utveckling av inre representationer och Sterns teori om intersubjektivitet.

Utmärkande drag för Theraplay:

- Good-enough
- Inkluderar föräldern
- Strukturerad session som bygger på den vuxnes ledarskap
- Ingen tolkning och symboliskt budskap
- Använder mycket beröring
- Lustfyllt, lekfullt
- Förändrar barnets syn på sig själv relationen och omvärlden.

Det är viktigt att föräldern först får luta sig tillbaka i ett angränsande rum samtidigt som en av terapeuterna agerar med barnet. Den andra behandlaren sitter tillsammans med föräldern och lyfter fram kollegans intentioner i samspelet med barnet. Senare agerar förälder efter ett strukturerat innehåll med sitt barn med stöd från terapeuten. Behandlingen, som består av 15-20 sessioner med ett tillfälle varje vecka, ger ett tydligt resultat där roller omstruktureras så att bättre samspelsmönster kommer igång. Målet är att stärka självförtroende, tillit och lust hos såväl barn som förälder. Budskapet är att det ska vara roligt att vara tillsammans. Denna metod är användbar när föräldrar önskar hjälp i samspel med barn som är inåtvända, utagerande, traumatiserade och barn med funktionshinder.

Barn med svaga signaler och funktionshinder ställer större krav på föräldrar. Även trygga föräldrar kan tappa kontroll i föräldraskapet. Både Inga och Ulla har personliga erfarenheter av hur föräldraskapet kan bli komplicerat då båda har egna barn med funktionsnedsättning. Deras egna erfarenheter, i kombination med hängivenheten för metoden, var mycket inspirerande att ta del av.

Foto: Så här såg det ut när psykoterapinätverket övade på den systemiska interventionen ”tomma stolen”... Nejdå, de var säkert på rast, försjunkna i djupa diskussioner över en kopp kaffe.

I dessa tider, när vikten av evidensbaserade metoder lyfts fram, skulle det vara av värde att psykologstuderande på de olika psykologprogrammen i uppsatsarbeten utvärderade effekten av behandlingsarbete med Theraplay. Det skulle vara spännande om vi på flera håll i landet utbildade oss i metoden under ledning av Inga och Ulla. Varför inte bilda ett Theraplay-nätverk?

”Att växa till vuxen då man har en utvecklingsstörning”

Föredrag om psykoterapi, av Elisabeth Bjernevall-Nygren och Annelie Dahlin

Elisabeth Bjernevall-Nygren och Annelie Dahlin reflekterade över hur identitetskriser och känslan av utanförskap bearbetas i terapi. Elisabeth började med att presentera arbetet som sker på psykoterapimottagningen Linden, Sabbatsbergs sjukhus. Cirka 50-60 terapier är pågående för närvarande. Sedan mottagningen startade 1995 har 567 terapier erbjudits genom LSS. Mottagningen är länsövergripande, ett komplement till Habiliteringscentralerna inom Stockholms län. Majoriteten av dem som kommer till terapimottagningen är måttligt till lindrigt utvecklingsstörda och har ofta en psykiatrisk symtombild. Annelie Dahlin reflekterade över identitetskriser och hur dessa löser sig för personer med en funktionsnedsättning. De utgör en riskgrupp för psykisk ohälsa när utvecklingsstörning påverkar de specifika utvecklingsfaserna. De existentiella teman som är vanliga på mottagningen kan vara:

- Att vara en egen självständig individ
- Egna vänner
- Utseendet
- Flytta hemifrån
- Finna en egen partner/sexuell relation
- Drömmar om egen familj med barn

Reflektioner från föreläsningen ”Psykologen i rättsprocessen”

Föredrag om en rättsprocess, av Gunilla Petersson Bergström

Gunilla Petersson Bergström delade med sig av ett arbete med att följa en lindrigt utvecklingsstörd kvinna genom en mycket krävande rättsprocess från anmälan till åtal. Bakgrunden var att en manlig personal på ett gruppboende förgripit sig på henne och två andra unga kvinnor i samma boende. Jag vill uttrycka min stora beundran för hur Gunilla i detta komplicerade ärende lyckades balansera mellan flera olika roller. Det handlade både om att ge klienten terapeutiskt stöd för sin berättelse och att ge stöd och saklig information om den rättsliga processen steg för steg, tex. hur det kommer att gå till och hur det ser ut i rättssalen. Samtidigt var det viktigt att inte påverka kvinnans berättelse, att bekräfta berättelsen i hennes egna ord utan att lägga till något däröver. Det är åklagarens uppgift att förhöra. Däremot att ge stöd i vad som är rätt och fel i juridisk mening respektive moralisk. En avgörande uppgift är att motverka att en tuff åklagare inte ska kunna framställa en person med utvecklingsstörning som icke trovärdig. Gunilla gav en sådan saklig information i detta ärende att kvinnan blev trovärdig i sin berättelse. Det är viktigt att se till att brottsoffret får ett målsägande biträde. Gunilla fick i detta fall ytterligare en roll att förhålla sig till, genom en mängd samtal från chefen för enheten som hade svårt att förändra bilden av förövaren. Hur gick det ihop att den som kamrater uppfattade som en omtyckt kollega samtidigt kunde utnyttja den som var svagare? Skulle personen avstängas från sitt arbete på gruppboendet innan domen föll? Gunillas kloka förhållningssätt och förmåga att bibehålla en saklig professionell hållning innebar en stor seger då rätten höll kvinnans berättelse för mer trovärdig och ledde till fängelsedom och skadestånd.

Av: Gunilla Svensson

Bokrecension:

Beteendestöd i vardagen

Författare: Peter Karlsson.

Natur&Kultur 2010 ISBN 978-91-27-12044-0 375 s

I hart när alla sociala konstellationer förekommer barn och vuxna individer med olika problematiska beteenden. Det kan röra sig om missbruk eller aggressioner, men också personer med neuropsykiatriska diagnoser som ADHD, ODD, autism mm. uppvisar ibland beteenden som är problematiska och svåra för omgivningen att hantera. Det centrala temat i boken är hur man på ett vetenskapligt och systematiskt sätt kan identifiera, förstå och förändra beteenden som vållar besvär och svårigheter för individen och individens sociala relationer - och därigenom göra vardagen lättare att hantera.

Bokens författare, Peter Karlsson, är psykolog och psykoterapeut med KBT-inriktning. Han är verksamhetschef för BanyanCenter, som är en specialistenhet framför allt inriktad på tidiga insatser till små barn med autism, men också ungdomar och vuxna med funktionshinder och/eller beteendeproblem kan vända sig dit. Boken vänder sig enligt författaren till alla som arbetar eller utbildar sig inom pedagogiska

eller omsorgsinriktade yrken som t ex lärare, skolledare och elevassistenter inom såväl grundskola som särskola men också till psykologer, logopedier, läkare, sjuksköterskor och personal som i sin verksamhet kommer i kontakt med personer med funktionshinder och/eller beteendeproblem. Först som sist kan konstateras att detta är en introduktion och en grundläggande framställning, som man kan tillgodogöra sig utan specialiserade kunskaper inom psykologi.

Det centrala temat i boken är alltså hur man kan identifiera, förstå och förändra beteenden som vållar besvär och svårigheter för individen och genom denna förändring göra vardagen lättare att hantera. Temat är lika genialt som banalt. Allt en människa gör är beteenden. Beteenden, även "problembeteenden", är inlärd. Vi upprepar sådana beteenden som ger oss något, som är belönande, och minskar sådana beteenden som inte leder till något utbyte för oss! Fokus ligger på relationen mellan individ och omgivning, där individens beteende ses som en funktion av detta samspel. Syftet är att med hjälp av beteendemodifikation åstadkomma en drägligare situation och en bättre livskvalité för såväl individen som omgivningen. Beteendemodifikationen utförs i princip genom att belöningen uteblir för icke önskvärda beteenden (som då antas minska i frekvens eller i bästa fall helt upphöra) och ges när önskat beteende utförs (och som därigenom blir mera frekvent). Grundtemat är i den meningen helt behavioristiskt i bästa B F Skinner-anda - dock utan utopistiska övertoner bör tilläggas.

Bokens första del är en redogörelse för hur den tillämpade beteendeanalysen (TBA) vuxit fram och hur dess fundamentala teoretiska grund utgörs av inläringsteori. Här slås vidare fast att TBA är grundad på objektiva vetenskapliga empiriska forskning. Författaren anger ett antal grundläggande riktlinjer för TBA. Den ska vara **Tillämpad** vilket innebär att den ska inriktas på socialt betydelsefulla beteenden. Den ska också vara **Beteendeinriktad**, det vill

såga fokuserad på objektivt och konkret observerbara beteenden. Andra viktiga delar är att den ska vara **Analytisk** genom att kunna påvisa samband mellan omgivande faktorer och beteende, att den ska vara **Teknologisk** vilket betyder att tekniker och procedurer skall vara så konkret beskrivna att de kan upprepas av andra och att den ska vara **Begreppsmässigt sammanhängande** d v s baserad på inlärningsteori. De sista riktlinjerna handlar om att TBA ska vara **Effektiv** vilket innebär att interventioner som genomförs ska vara tillräckligt effektiva för att ha praktisk betydelse och att den ska vara **Generaliserbar**, beteendeförändringen står sig över tid och effekterna sprids till andra, näraliggande beteenden och situationer.

Inlärning ses alltså som grundläggande för alla beteenden och nyckeln till beteendeförändring är att lära sig nya vägar att handla. Den andra delen i boken utgörs därför av en grundlig men ändå lättläst genomgång av inlärningsteori och utvecklingspsykologi. Denna del (på cirka 100 sidor) skulle mycket väl kunna fungera som lärobok på dessa områden. Ibland blir den kanske t o m lite överpedagogisk, men det är upp till läsaren! Den skulle därmed också kunna läsas fristående. Framställningen i slutet av andra delen länkar dock vidare genom att framhålla utvecklingspsykologins relevans för beteendeanalysen.

Bokens del 3 och 4 innehåller "verktygslådan", d v s handfasta och konkreta beskrivningar av tillvägagångssätt för kartläggning, analys och beteendestödsplanering. Här måste noteras att alla dessa tre faser måste utgå från och anpassas till varje individs specifika förutsättningar. Dessa delar är rikt interfolierade med olika exempel som illustrationer. En mängd olika strategier behandlas på ett överskådligt sätt. Författaren betonar vikten av systematik i arbetet med såväl kartläggning som analys. Här görs också referenser tillbaka till grundläggande inlärningsteoretiska elementa. Beskrivningarna är klart utformade och skulle mycket väl kunna fungera som manual för såväl kartläggning som analys och planering av åtgärder. (En uppsättning bilagor i slutet av boken innehåller dessutom exempel på olika typer av arbetsmaterial såsom registreringsblanketter etc.)

I bokens femte och sista del konstaterar författaren att en beteendestödsplan inte genomförs i ett vakuum utan i en större kontext som är beroende av olika organisatoriska, utbildningsmässiga, ekonomiska och kulturella förutsättningar. Den äger rum i en konstellation av människor med värderingar och olika synsätt när det gäller hur man bäst ska hjälpa en person med inlärningssvårigheter och/eller beteendeproblem. Detta medför också ett antal etiska ställningstaganden även om metoden som sådan inte är normativ. Att tillämpa evidensbaserade metoder innebär inte detsamma som att vara oflexibel eller att inte se till klientens individuella behov. Tillämpad beteendeanalys kännetecknas enligt författaren i stor utsträckning av att alla människor har rätt till individuellt utformade strategier baserade på en noggrann analys av deras beteende i deras naturliga miljö. Att arbeta beteendeanalytiskt ställer stora krav på närvaro och empati, kreativitet och flexibilitet liksom på snabbhet och ett oändligt stort tålamod.

Boken innehåller såväl en kortfattad ordlista som bibliografi och register.

Beteendestöd i vardagen är lättläst, pedagogiskt väl upplagd och ger en god översikt över beteendeanalys ur såväl tekniskt/praktiskt perspektiv som dess teoretiska och vetenskapsteoretiska bakgrund. Den fyller utan tvekan en viktig funktion för den målgrupp den är tänkt, enligt min mening skulle den med fördel även kunna läsas av föräldrar till barn som uppvisar olika beteendeproblem och, som sagts inledningsvis, kräver den inga avancerade förkunskaper i psykologi.

Av: Catherine Andersson

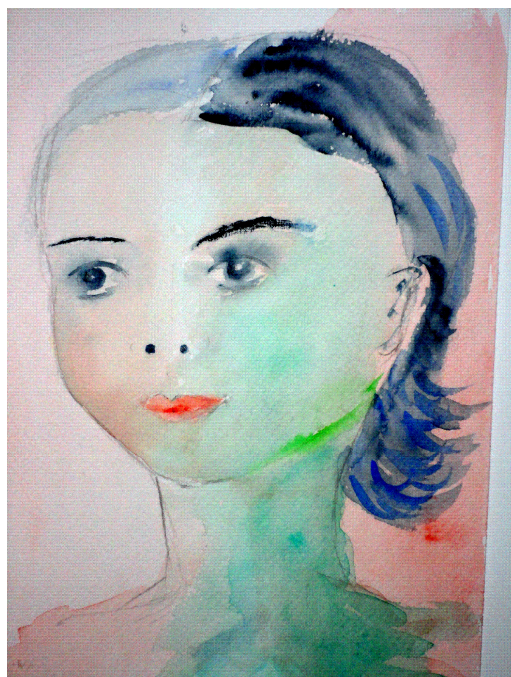
Bokrecension:

Besvärliga flickor?

Om samspelssvårigheter på neuropsykologisk grund

Författare: Inger Utholm

Inger Utholm är leg psykolog och leg psykoterapeut och har arbetat inom yrket i många år. Hon har erfarenhet från habilitering, barnpsykiatri, handledning mot personalgrupper inom skola, särskola m.m. och har arbetat i ett psykoterapiteam för barn och ungdomar med funktionsnedsättning. Nu har hon skrivit en bok om flickor med samspelssvårigheter på neuropsykiatrisk grund.

Många gånger har jag hört psykolog Christina Renlund uppmana oss psykologer att skriva om all den kunskap och alla de erfarenheter vi har samlat på oss i vårt yrkesliv. Likaså avslutade psykolog Elisabeth Cleve sin föreläsning på POMS-konferensen 2010 med uppmaningen – skriv, psykologer, skriv! Och det är just det Inger Utholm har gjort. Utifrån sin mångåriga erfarenhet berättar hon om alla dessa flickor som lätt blir missförstådda, men i grunden finns en svårighet med det ömsesidiga spelet som omgivningen ofta har svårt att upptäcka.

Om åtta pojkar får neuropsykiatrisk diagnos, får två flickor det. Vad beror detta på? Hjälp söks ofta sent för flickor och då är det vanligt att man söker för andra symtom, såsom anorexi, tvång etc. som kan dölja den underliggande problematiken. En stark

drivkraft att få finnas med i ett socialt sammanhang och få bekräftelse kan driva flickorna att utveckla destruktiva eller märkliga relationsmönster, ensamheten och utanförskapet skys med stor kraft. Flickorna hittar ofta strategier för att inte visa sina svårigheter.

Boken inleds med ett kapitel om autismspektrumtillstånd, främst ur ett samspeleperspektiv. Sedan följer ett flertal fallbeskrivningar. Här finns den lättlurade, den högbegåvade och välformulerade, den med anknytningsproblematik, den som omgivningen upplever manipulerande, den med tvångsmässigt kravundvikande, den med negativt uppmärksamhetssökande beteende, den utagerande m.fl. Många av personerna och situationerna känner man igen, antingen nästan helt eller delar av dem. Det visar att Utholm många gånger lyckats fånga kärnan i de bekymmer och den problematik som uppstår och man så ofta möter i detta arbete och det blir tydligt att berättelserna bygger på gedigen erfarenhet från fältet. Det är en stor fördel att berättelserna löper över lång tid, från tidig barndom till det gryende vuxenlivet. Habiliteringsarbete handlar ju oftast om ett långsiktigt arbete och många är de stunder då man funderar över vad som blir bäst i längden för en individ, hur det kommer att gå sedan och vad som är viktigt inför framtiden. Ibland slutar inte allting bra, vilket är ett nog så viktigt inslag i fallbeskrivningarna. Boken är ett bra underlag för

Inger Utholm bland bilder från boken

diskussioner om insatser på lång sikt och vad man hade kunnat göra annorlunda. Efter varje fallbeskrivning skriver Utholm reflektioner och längst bak finns en bilaga med diskussionsfrågor. Något som framstår tydligt är hur viktigt samarbete mellan de olika miljöerna kan vara, särskilt när en person är starkt utagerande. Utholm lyfter frågan hur man bör göra med tystnadsplikten då, vilket är värt att fundera vidare på.

Boken är på drygt 100 sidor, illustrerad med vackra akvarellmålningar. Här finns också en bra litteraturlista. Finns det då inget negativt att säga? Jo, det hade varit bra med något fler källhänvisningar och referenser, samt en korrekturläsning. Det förtar dock inte bokens användbarhet. Hatten av för Utholm som skrivit om ett viktigt tema!

Av: Lena Holm

Kallelse till POMS – habiliteringspsykologernas årsmöte 2011!

På POMS-konferensens första dag, onsdag 12 oktober kl. 16.30, går årsmötet av stapeln.

Föredragningslista:

- Val av mötesfunktionärer (ordförande, sekreterare, justeringsmän samt rösträknare)
- Upprättande av röstlängd
- Behandling av verksamhets- och revisionsberättelse
- Val av ordförande
- Val av minst 4 och högst 7 styrelseledamöter
- Val av 2 revisorer jämte suppleanter
- Val av valberedning samt utse sammankallande
- Beslut om medlemsavgiftens storlek och giltighetstid
- Behandling av ärenden som senast en månad före årsmötet anmälts till styrelsen.
- Övriga frågor

Dags att börja motionera!

Hur vill du att vår förening POMS ska utvecklas? Har du något förslag? Nu har du chansen att påverka! Välkommen att skicka in din motion på poms@poms.nu, senast 12 september 2011.

Vill du eller en kollega vara med i POMS styrelse? POMS behöver er!

Valberedningen önskar att ni nominerar kandidater till styrelsen. Skriv namnförslag och telnr så ringer valberedningen upp och berättar om styrelsearbetet. Valberedningen består av:

Gunilla Svensson: gunilla.svensson@ltdalarna.se

Maria Wahlgren Hagström: maria.hagstrom-wahlberg@sil.se

Vi ses på årsmötet 12 oktober kl 16.30!
- Be there or be square!

I backspeglarna!

Om POMS historia och annat historiskt intressant...

Vi har den stora glädjen att meddela att en grupp POMS-seniorer har axlat uppdraget att skriva under rubriken "Backspeglarna". Här kommer att bjudas en blandad kompott av historik, både om föreningen POMS utveckling och annan intressant historia vad gäller omsorgen. Samordnare för gruppen är Marit Kihlman och de önskar bli fler, så här är ett upprop till alla som vill vara med att berätta och belysa dåtiden för att göra nutiden och framtiden begriplig! Hör av er till Marit på marit.kihlman@gmail.com. Först ut är en intervju med psykologen Peter Brusén. Därefter skriver Marit om vänboken till Karl Grunewald, hedersmedlem i POMS och nybliven 90-åring. Till sist tipsar de om en satsning från landets museer, HAIKU – handikapphistoria i kulturarvet.

Intervju:

Peter Brusén har lämnat Socialstyrelsen – men inte omsorgsengagemanget

Det tar inte många minuter, innan vi hamnat i en intensiv diskussion om kraven för att tillsynsverksamhet - ett av Socialstyrelsens uppdrag - ska vara meningsfull, effektiv och framåtsyftande... Vi är tre f.d. omsorgspsykologer och pomsare från POMS' barndom som inte setts tillsammans på mycket länge, även om vi genom åren råkats i andra konstellationer.

Peter Brusén har nyligen gått i pension från många samordningsuppgifter på Socialstyrelsen inom området funktionsnedsättning/funktionshinder. Det betyder inte att han helt lämnat sitt engagemang till förmån för de nya karriärvägarna: Att utveckla sin antikvariatsbokhandel på nätet - även med verk inom kategorin "funktionshinder" - och sitt författarskap. Bok nummer två är på god gång och lär problematisera det ibland tämligen utnötta begreppet bemötande...

Peter har varit verksam på omsorgsfältet i nästan 40 år - mycket av vad som hänt under de åren har han beskrivit i en artikel med rubriken "Synvändan" i den vänbok till Karl Grunewald ("Omsorg i förändring") som presenteras på sid 19 i detta POMS-blad.

Som för många av oss tidiga pomsare blev den första och genom livet helt avgörande inskolningen för honom specialsjukhusens och de stora vårdhemmens värld. I Peters fall på Salberga i Sala och Carlsund i Upplands Väsby. Han arbetade också inom distriktsteam i Upplands Väsby, dvs. habiliteringsverksamheternas upphov. Det var en tid när omsorgspsykologerna på de flesta håll hade en stor frihet att, grundat på den ideologi som flitigt debatterades på POMS-konferenser och vid Socialstyrelsens olika utbildningsarrangemang, ta tag i viktiga frågor, som var aktuella lokalt och över landet. Titlarna på rapporter från POMS' dåtida arbetskonferenser berättar om ett starkt intresse för att koppla systemfrågor till ämnen som rör enskildas välbefinnande, utvecklingsmöjligheter

och vardagsliv. Vad betyder den lilla gruppens princip? Vilka risker finns för övergrepp inom en institutionell värld? Omformar institutionen personalens engagemang och goda avsikter? Vilken roll spelar familjepolitiken för föräldrar som har barn med utvecklingsstörning?

Detta är några exempel som livligt diskuterades i många olika sammanhang, på POMS-konferenser, på Socialstyrelsen, i media, i intresseorganisationer som FUB - det fanns ett tryck i frågorna, både i dem som rör enskilda barn och vuxna med funktionsnedsättningar och i dem som handlar om strukturer i samhället.

Peter konstaterar att detta angreppssätt och den livliga gemensamma debatten är ganska frånvarande nu. Han vill dock inte förfalla till gnäll - mera ge en uppmaning att ta tag i frågorna. Som exempel nämner han att det saknas lagstiftningsarbete på många väsentliga områden - och att just den bristen försvårar en framåtsyftande tillsyn. Han har under alla åren på Socialstyrelsen, efter Väsby-tiden, behållit sitt intresse för att se samspelet mellan organisatoriska, ekonomiska, juridiska och andra strukturella förutsättningar för enskildas möjligheter att leva som andra. Tillgänglighetsfrågor på många plan!

Peter Brusén, skådar både i fjärran och i backspegeln.

På POMS-konferenser har han genom åren haft uppdraget att informera om vad Socialstyrelsen gjort och ta emot åsikter om vad som borde göras nationellt. Inte alltid lätt, bl a på grund av många och ofta återkommande omorganisationer inom styrelsen och för övrigt, även på det kommunala och landstingskommunala området.

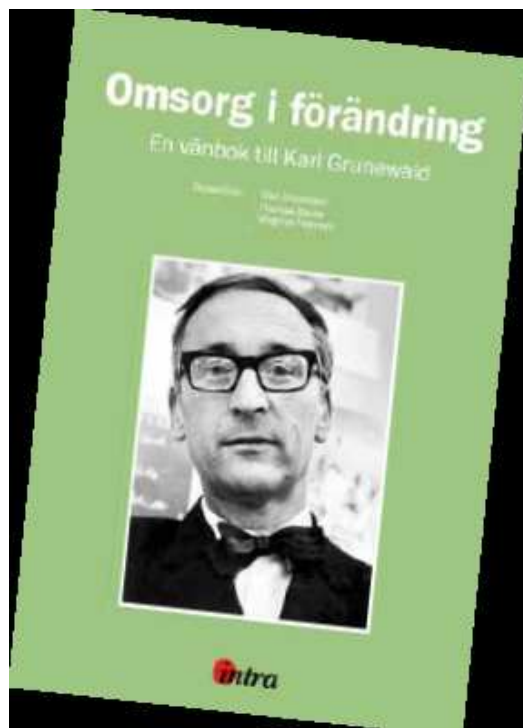
– Enhetschefer är nyckelpersoner som måste nås på ett annat sätt än nu, säger Peter, då vi mera konkret kommer in på vad som måste göras inom olika verksamheter. Och vad som borde engagera psykologer... Vi frågar Peter om hans uppfattning om akuta och viktiga framtidsfrågor i övrigt och får många svar, som också rör pomsares egen utveckling och arbetsuppgifter.

– All kvalitetsgranskning, bl a statlig tillsyn, måste bygga på reell kunskap OCH erfarenhet. Det gäller också utredningar av enskilda personers behov menar Peter och framhåller, särskilt beträffande det senare, brister i utredningar och genomförande av stödinsatser till personer med utvecklingsstörning och det som kallas "problembeteende".

Andra områden som Peter vill framhålla är en fortsatt utveckling (på djupet och bredden) av inflytande för personer med funktionsnedsättningar, även de som behöver företrädare som godman/förvaltare. Han ser också att äldre frågor (i hela befolkningen) är en sådan uppgift som kräver både individ- och systemsyn inom samhällets insatser.

– Och så är jag rädd för att allt det här med oreflekterad valfrihet (för vem?) när det gäller att anordna stöd, service, omvårdnad och behandling kan utvecklas till begränsande elitsatser, ungefär som när vi talade om bildbara och obildbara, blir Peters uppfordrande slutord i vårt samtal...

Med tack till Peter för samtalet och många hälsningar från de tidiga pomsarna Karin Ekwinska och AnnCharlotte Carlberg!

Bokrecension:**Omsorg i förändring – En vänbok till Karl Grunewald**

Omsorger i förändring heter den vänbok till Karl Grunewald, som utgivits till hans nyligen timade 90-årsdag. Det är en bok, som jag varmt vill rekommendera alla POMS:are, unga som gamla, att ta del av. Boken innehåller ett tjugotal mycket varierande bidrag, allt från vetenskapliga redovisningar till personliga berättelser om möten med huvudpersonen under hans tid vid Socialstyrelsen.

I de olika kapitlen kan man följa den fantastiska utvecklingen av synsätt och service till personer med utvecklingsstörning som skett under en relativt kort period och Karl Grunewalds stora personliga betydelse för dessa radikala förändringar. Förordet med rubriken "Banbrytande byråkrat och engagerad medmänniska" ger en bra beskrivning av hans gärning.

Författarna är forskare, föräldrar, skribenter, politiker och administratörer som alla presenteras efter förordet.

Vi seniorer kan vid läsningen av de tillbakablickande bidragen minnas en omvälvande tid, medan yngre kolleger får en gedigen bakgrund till dagens situation. Ett par av författarna bidrar med intressanta internationella utblickar. Den stora variationen och de personliga perspektiven i bidragen gör boken spännande.

Det är svårt att välja ut några särskilda kapitel framför andra, men själv fäste jag mig vid Märten Söders "Samhället, omsorgerna och Karl Grunewald", Ingrid Liljeroths "En fantastisk tid – ur mitt perspektiv", Kerstin Vinterheds "Karl Grunewald i DN-klippen och Majgull Axelssons "Från idiot till medborgare". Andra läsare fastnar säkert för något annat. Boken har något för alla.

Det avslutande avsnittet, som också illustreras med fotografier, heter "Vad vet DU, Vad tänker DU om intellektuella funktionshinder? En Quiz från Föreningen TIAN". Försök besvara frågorna tillsammans med några andra. Jag lovar att diskussionen blir givande.

Marit Kihlman

Boken ges ut av Tidskriften INTRA och kan beställas via tel 08-647 87 90, E-post: intra@swipnet.se eller fax: 08-97 11 04. Den kostar 150:-.

Backspegelngänget tipsar:

haiku

handikapphistoria i kulturarvet

*”Vi vill synliggöra historien
om funktionshindrades liv.
Vi vill ta med den berättelsen
i samhällets allmänna historia.”*

Nordiska museet, Historiska museet, HandikappHistoriska Föreningen och allmänna arvsfonden har startat ett projekt för att på olika sätt få in medvetande om funktionsnedsättning i den museala verksamheten. Alla statliga museer skall jobba med mångfald. Men hur tolkas mångfald? I mångfaldhetsbegreppet måste funktionsnedsättning komma med – annars beskriver vi inte vare sig historien eller nutiden på rätt sätt.

Alla har rätt till sin historia! Läs mer om HAIKU på www.nordiskamuseet.se eller www.hhf.se

Filmfestival!

Bland annat kommer det att anordnas en filmfestival den 8-9 oktober 2011. Det är en festival för allmänheten med visningar av spel- och kortfilmer som på olika sätt beskriver människor med olika psykiska och fysiska funktionsnedsättningar. I anslutning till filmerna kommer diskussion att hållas om de beskrivningar och värderingar som finns i filmerna. När filmhelgen närmar sig kommer information att finnas på www.historiska.se.

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

År 1949 skedde något historiskt, då antog FN konventionen om de mänskliga rättigheterna. År 2006 ägde ytterligare en historisk händelse rum, då antog FN konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Konventionens syfte är att stärka skyddet av de mänskliga rättigheter som personer med funktionsnedsättning redan har. Den fokuserar på icke-diskriminering och listar nödvändiga åtgärder för att personer med funktionsnedsättning ska kunna åtnjuta såväl medborgerliga, politiska, ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Eftersom detta är ett så pass viktigt dokument att luta sig mot i arbetet för förbättrade villkor, både i Sverige och i resten av världen, har vi beslutat att införa den i POMS-bladet.

Sverige har naturligtvis anslutit sig till denna konvention och i januari 2011 var det dags för Sverige att skicka in sin första rapport till FN:s kommitté för att berätta hur vi levt upp till våra åtaganden. På www.manskligarattigheter.gov.se kan man läsa konventionen i sin helhet och Sveriges första rapport. Vi väljer den lättlästa formen och återger de 30 första artiklarna, resterande 20 artiklar handlar om villkoren för hur konventionen ska efterlevas m.m. Pga. platsbrist har även artikel 2, som definierar olika begrepp, strukits.

Artikel 1

Det här vill konventionen

Konventionen vill ge respekt för mänskliga rättigheter till alla personer med funktionsnedsättning.

Artikel 3

De här reglerna gäller för allt i konventionen:

- Respekt för att alla har ett värde, för att var och en ska kunna bestämma om sig själv och kunna välja och klara sig så bra som möjligt själv.
- Ingen ska bli diskriminerad.
- Alla ska kunna vara med i samhället.
- Respekt för att alla personer med funktionsnedsättning är olika precis som alla andra.
- Alla ska ha samma möjligheter.
- Samhället ska vara tillgängligt.
- Kvinnor och män ska behandlas lika.
- Respekt för att barn med funktionsnedsättning kan utvecklas och för deras rätt att vara en person med eget namn.

Artikel 4

Det här lovar staterna att de ska göra

Staterna lovar att se till att de mänskliga rättigheterna blir verklighet för alla och att ingen diskrimineras på grund av funktionsnedsättning. Staterna ska göra detta:

- Staterna ska ändra lagarna och sitt arbete så att människor kan få de rättigheter som finns i den här konventionen.
- Staterna lovar att ändra på lagar och regler så att människors åsikter om funktionsnedsättning inte diskriminerar personer med funktionsnedsättning.
- Staterna lovar att skydd och rättigheter för personer med funktionsnedsättning ska finnas med i alla planer.

- Staterna lovar att inte göra sådant som är emot denna konvention och se till att alla myndigheter följer denna konvention.
- Staterna lovar att göra allt som behövs för att organisationer och företag inte diskriminerar personer med funktionsnedsättning.
- Staterna lovar att se till att det finns forskning om att anpassa saker, service med mera så att personer med funktionsnedsättning kan använda dem.
- Staterna lovar att forska om ny teknik och hjälpmedel för personer med funktionsnedsättning. Det ska finnas regler om tillgänglighet.
- Staterna lovar att informera personer med funktionsnedsättning om hjälpmedel, teknik, stöd och service.
- Staterna lovar att se till att personal, som arbetar med personer med funktionsnedsättning får utbildning om denna konvention.
- Staterna lovar att göra så mycket de kan och samarbeta med andra länder för att rättigheterna i denna konvention ska bli verklighet.
- Staterna lovar att samarbeta med personer med funktionsnedsättning och deras organisationer för att se till att rättigheterna i denna konvention blir verklighet.
- Ingenting i denna konvention ska göra så att några mänskliga rättigheter blir sämre eller försvinner.
- Den här konventionen ska gälla i alla delar av en stat. Det ska inte finnas några undantag.

Artikel 5

Alla ska behandlas lika

- Staterna säger ja till att alla människor behandlas lika och får samma skydd av lagarna.
- Staterna ska förbjuda all diskriminering på grund av funktionsnedsättning och ge alla rätt till skydd mot diskriminering.
- Staterna ska se till att anpassa så mycket som möjligt för personer med funktionsnedsättning så att de kan leva som andra och inte bli diskriminerade.
- Staterna ska snabbt göra sådant som är nödvändigt för att personer med funktionsnedsättning inte ska diskrimineras.

Artikel 6

Kvinnor med funktionsnedsättning

- Staterna säger nej till att kvinnor och flickor med funktionsnedsättning diskrimineras och ska därför se till att de får alla mänskliga rättigheter.
- Staterna ska se till att kvinnor kan utvecklas och få möjlighet att göra mer själva, så att de kan få de rättigheter som står i denna konvention.

Artikel 7

Barn med funktionsnedsättning

- Staterna ska se till att barn med funktionsnedsättning får samma rättigheter som andra barn.
- Samhället ska först och främst tänka på barnet när samhället gör något där barn finns med.
- Staterna ska se till att barn med funktionsnedsättning kan tala om hur de vill ha det. De ska få stöd i att göra det och man ska tänka på deras ålder när man lyssnar på vad de säger.

Artikel 8

Kunskap om hur personer med funktionsnedsättning lever

Staterna ska se till att fler får kunskap om personer med funktionsnedsättning och visar respekt för dem.

Staterna ska göra detta:

- Staterna ska arbeta mot människors gamla och felaktiga åsikter om funktionsnedsättning.
- Staterna ska arbeta för att fler förstår att personer med funktionsnedsättning har kunskaper och att de kan göra mycket.
- Staterna ska informera och se till att tidningar och tv berättar om funktionsnedsättning.
- Staterna ska visa att rättigheterna för personer med funktionsnedsättning är viktiga och bra.
- Staterna ska visa att personer med funktionsnedsättning kan göra mycket på arbetsplatser.
- Staterna ska i skolorna lära ut respekt för personer med funktionsnedsättning.
- Staterna ska uppmuntra tidningar och tv att berätta om personer med funktionsnedsättning så att det stämmer med vad som står i denna konvention.
- Staterna ska se till att det finns utbildningar som ger mer kunskap om funktionsnedsättning och rättigheter.

Artikel 9**Tillgänglighet**

Med tillgänglighet menas att alla ska kunna använda något eller kunna delta. Alla ska kunna komma in i och vara i hus. Alla ska få information som passar dem. Staterna måste arbeta för att göra samhället tillgängligt.

Staterna ska göra detta:

- Hus, vägar, bilar, skolor, sjukhus, arbetsplatser och liknande ska vara tillgängliga.
- Information och olika slags service ska vara tillgänglig.
- Det ska finnas regler för hur en service för alla ska vara tillgänglig.
- De som ger service till alla i ett samhälle ska tänka på att den också är tillgänglig för personer med olika slags funktionsnedsättning.
- Alla som ger service ska få utbildning om tillgänglighet.
- Hus som är till för alla ska ha lättläst information och information i punktskrift.
- Det ska finnas service, till exempel ledsagare och olika slags tolkar, i hus som är till för alla.
- Personer med funktionsnedsättning ska få det stöd de behöver för att få information.
- Staterna ska se till att personer med funktionsnedsättning kan använda ny teknik, till exempel internet.
- Staterna ska uppmuntra ny teknik för att få information och se till att den finns så fort och billigt som möjligt.

Artikel 10**Rätten till liv**

Staterna säger ja till att varje människa har rätt att leva och att personer med funktionsnedsättning har denna rätt på samma sätt som andra.

Artikel 11**Krig och katastrofer**

Staterna ska göra allt som går för att ge säkerhet och skydd till personer med funktionsnedsättning, när det är krig, naturkatastrof eller liknande.

Artikel 12**Lagar ska gälla lika för alla**

- Staterna säger ja till att alla lagar ska gälla personer med funktionsnedsättning på samma sätt som för andra.
- Staterna ska se till att personer med funktionsnedsättning får det stöd de behöver i en domstol.
- Staterna ska se till att domstolarna följer de mänskliga rättigheterna, visar respekt för människor, är rättvisa och inte lyder någon annan. En myndighet ska kontrollera domstolarna. Myndigheten ska inte lyda någon annan.
- Personer med funktionsnedsättning ska ha samma rätt som andra till att äga eller arva hus eller saker. De ska ha samma möjlighet att låna från banker eller liknande och kunna kontrollera sin ekonomi. Ingen ska kunna ta något från en person med funktionsnedsättning.

Artikel 13**Rätt till hjälp från domstolarna**

- Personer med funktionsnedsättning har rätt att få hjälp av en domstol som andra. De ska få stöd som passar dem om de är vittnen eller är med i undersökningar.
- Alla som arbetar i domstolar, poliser och personal i fängelser ska få utbildning om hur människor med funktionsnedsättning har det.

Artikel 14**Frihet och personlig säkerhet**

- Staterna ska se till att personer med funktionsnedsättning har rätt till frihet och personlig säkerhet som andra.
- Personer med funktionsnedsättning ska inte förlora sin frihet utan att det finns något riktigt skäl och lagen ska följas. Det ska vara förbjudet att ta ifrån en person frihet för att personen har en funktionsnedsättning.
- Om friheten tas ifrån en person med funktionsnedsättning ska personen behandlas som de mänskliga rättigheterna och denna konvention säger.

Artikel 15**Rätt att inte bli grymt behandlad och plågad eller straffas på ett sätt som gör att man känner sig vara utan värde**

- Ingen får plågas eller bli behandlad eller straffad på ett grymt sätt.
- Ingen får bli tvingad att vara med i prov eller försök i forskning
- Staterna ska se till att det finns lagar som hindrar att personer med funktionsnedsättning blir grymt behandlade eller straffade.

Artikel 16**Ingen ska använda våld mot eller tvinga en person med funktionsnedsättning till något**

- Staterna ska se till att det finns lagar och utbildningar för att skydda personer med funktionsnedsättning både i samhället och hemma mot våld och att bli tvingad att göra något.
- Staterna ska se till att personer med funktionsnedsättning och deras familjer och personal får stöd, information och utbildning om hur man gör för att slippa våld och bli tvingad till att göra något. Alla ska tala om när något sådant händer. Staterna ska särskilt tänka på om det är en kvinna eller man, hur gammal personen är och på funktionshindret.
- Staterna ska se till att det finns myndigheter, som kontrollerar sådant som är till för personer med funktionsnedsättning.
- Staterna ska se till att personer med funktionsnedsättning får vård och stöd för att klara sig och skydd efter att de har blivit slagna eller tvingade till något. De ska kunna leva igen som fria människor, tro på sig själva och vara friska. Man ska tänka på om det är en man eller kvinna och hur gammal personen är och vad han eller hon behöver.
- Staterna ska se till att det finns bra lagar och regler mot våld och tvång mot kvinnor och barn med funktionsnedsättning. De ska ha möjlighet att få hjälp av domstol om det behövs.

Artikel 17**Rätt till privatliv**

Alla personer med funktionsnedsättning har rätt till respekt för sitt privatliv precis som andra.

Artikel 18**Rätt att kunna flytta och vara medborgare i ett land**

- Staterna ska säga ja till att personer med funktionsnedsättning kan flytta, välja själva var de ska bo och var de ska vara medborgare precis som andra.
- Personer med funktionsnedsättning ska ha rätt att bli medborgare i ett annat land. Det ska inte gå att säga nej till dem för att de har ett funktionsnedsättning.
  - De ska ha samma rätt att ha pass och andra papper om sig själva och kunna använda dem om de vill flytta till ett annat land.
  - Personer med funktionsnedsättning ska ha rätt att lämna vilket land som helst, även sitt eget.
  - Det ska inte gå att hindra människor att resa in i ett land på grund av att de har en funktionsnedsättning.
  - Barn med funktionsnedsättning ska ha rätt från födseln till ett namn och till att bli medborgare i ett land. De ska få veta vilka som är deras föräldrar och få vård av dem, om det är möjligt.

Artikel 19**Rätt att leva ett eget liv och vara med i samhället**

Staterna ska se till att personer med funktionsnedsättning kan välja att leva i samhället som andra. Staterna ska göra detta:

- Personer med funktionsnedsättning ska kunna välja var de vill bo och med vem eller vilka de vill leva. De ska inte vara tvungna att bo i särskilda bostäder.
- Personer med funktionsnedsättning ska ha rätt till service hemma och stöd för att kunna vara med i samhället.
- Service och platser som är till för alla ska vara tillgängliga även för personer med funktionsnedsättning.

Artikel 20**Att kunna röra sig**

Staterna ska se till att alla ska kunna röra sig så mycket som möjligt på det sätt som de kan och vill. Staterna ska göra detta:

- Staterna ska se till att personer med funktionsnedsättning kan röra sig på det sätt de vill och när de vill.

- Det ska finnas bra hjälpmedel och stöd och service, till ett pris som personerna kan betala.
- Det ska finnas utbildning i att röra sig för personer med funktionsnedsättning och deras personal.
- Staterna ska uppmuntra dem som gör hjälpmedel att tänka på allt vad personer med funktionsnedsättning behöver.

Artikel 21

Rätt att säga och tycka vad man vill och att få information

Staterna ska se till att personer med funktionsnedsättning kan säga och tycka vad de vill. De ska kunna få och leta efter information på samma sätt som andra och på det sätt som de själva vill.

Staterna ska göra detta:

- Staterna ska snabbt och utan extra kostnader ge personer med funktionsnedsättning information som andra får. De ska få informationen på det sätt och med den teknik som de vill.
- Staterna ska se till att information från samhället finns som teckenspråk, i punktskrift, som stor stil eller på andra sätt som personer med funktionsnedsättning själva har valt.
- Staterna ska se till att de som säljer till alla, till exempel genom internet, ger service och information som är tillgänglig för personer med funktionsnedsättning.
- Staterna ska se till att tidningar och tv och andra som informerar gör informationen tillgänglig för personer med funktionsnedsättning.
- Staterna ska se till att alla som vill och behöver kan använda teckenspråk.

Artikel 22

Respekt för privatlivet

- Personer med funktionsnedsättning har rätt till ett privatliv. Ingen får göra något som personen eller familjen inte vill. Ingen får läsa en persons brev eller liknande.
- Personer med funktionsnedsättning ska ha samma skydd som andra i lagen mot sådant.
- Staterna ska ta ansvar för att sådant som handlar om en person, till exempel om personens hälsa eller träning är hemligt.

Artikel 23

Respekt för hem och familj

Staterna ska se till att personer med funktionsnedsättning inte diskrimineras när det gäller äktenskap, familj, att vara förälder och vara tillsammans med någon och att de kan leva på samma sätt som andra.

Staterna ska göra detta:

- Alla ska ha rätt att gifta sig och bilda familj. Båda ska vara överens om det och vilja det själva.
- Personer med funktionsnedsättning ska själva bestämma hur många barn de ska ha och när. De ska få information och preventivmedel.
- Personer med funktionsnedsättning ska få behålla sin möjlighet att få barn precis som andra.
- Staterna ska se till att personer med funktionsnedsättning har samma rättigheter som andra när det gäller förmyndare, god man, vem som ska vårda deras barn och vid adoption.
- Man ska alltid tänka först på vad som är bäst för barnet.
- Personer med funktionsnedsättning ska få stöd så att de kan ta ansvar för sina barn.
- Barn med funktionsnedsättning ska ha samma rätt i familjen som de andra. Staterna ska informera och ge stöd och service för att hindra att barn med funktionsnedsättning göms eller lämnas bort.
- Ett barn ska inte tas ifrån sina föräldrar om föräldrarna inte vill det, utom när det enligt lagen är nödvändigt för att barnet ska ha det bra. Ett barn ska aldrig tas ifrån sina föräldrar för att barnet eller föräldrarna har en funktionsnedsättning.
- Staterna ska se till att ett barn får ett annat bra hem, om släktingar inte kan ta hand om det. Barnet ska få komma till en annan familj eller till något som är likt en familj.

Artikel 24

Utbildning

Staterna säger ja till att personer med funktionsnedsättning ska få utbildning som andra. Det ska finnas alla olika slags utbildningar både för barn och vuxna, så att de inte diskrimineras.

Staterna ska göra detta:

- Alla ska så mycket som möjligt kunna utveckla vad de är bra på och kan.
- Skolorna ska visa respekt för de mänskliga rättigheterna och för att människor är olika.
- Det ska inte gå att säga nej till utbildning eller till gratis grundskola för att en person eller ett barn har funktionsnedsättning.

- Personer med funktionsnedsättning ska få samma utbildning som andra. Utbildningen ska vara gratis och bra. De ska få utbildning efter grundskolan där de bor.
  - Det ska finnas anpassning efter vad en person behöver.
  - Personer med funktionsnedsättning ska få stöd så att de kan gå på samma utbildning som andra.
  - Staterna ska se till att personer med funktionsnedsättning lär sig sådant som gör att de kan vara med i samhället.
  - Det ska finnas undervisning i punktskrift och andra sätt att läsa och skriva på, i att röra sig, hitta och ge varandra stöd.
  - Det ska finnas undervisning i teckenspråk och andra språk för döva eller för synskadade barn, så att de kan få så mycket utbildning som möjligt.
  - Staterna ska se till att alla kan lära sig teckenspråk om de behöver det och arbeta för att teckenspråket är godkänt som ett språk som alla andra språk.
  - Staterna ska se till att skolorna anställer lärare som kan teckenspråk och punktskrift.
- Det ska finnas utbildningar i det för lärare och annan personal i skolorna.
- Utbildningen ska också ge kunskap om funktionsnedsättning och om ny teknik och material för personer med funktionsnedsättning.
  - Staterna ska se till att personer med funktionsnedsättning kan gå på universitet, vuxenutbildning och utbildning till olika yrken på samma sätt som andra.

Artikel 25

Hälsa

Staterna säger ja till att kvinnor och män med funktionsnedsättning har rätt att vara så friska som möjligt utan att diskrimineras. Staterna ska se till att det finns hälso- och sjukvård och träning för personer med funktionsnedsättning.

Staterna ska göra detta:

- Personer med funktionsnedsättning ska få samma hälso- och sjukvård som andra även när det gäller vård för att kunna få barn. När staterna ger vård eller information till alla ska även personer med funktionsnedsättning få det.
- Personer med funktionsnedsättning ska få sådan vård som de behöver på grund av funktionshindret. De ska få undersökning tidigt och service så att funktionshindret inte blir värre eller att de får fler funktionsnedsättning.
- Personer med funktionsnedsättning ska få hälso- och sjukvård så nära de bor som möjligt.
- Personal i sjukvården ska ge lika bra vård till personer med funktionsnedsättning som till andra. Personerna ska själva bestämma om de vill ha vård. Personal i sjukvården ska därför få kunskap om rättigheter, om respekt och om vad personer med funktionsnedsättning behöver.
- Det ska vara förbjudet att diskriminera personer med funktionsnedsättning när det gäller olika slags sjukförsäkringar.
- Ingen ska få låta bli att ge hälso- och sjukvård eller mat och dryck för att en person har funktionsnedsättning.

Artikel 26

Habilitering och rehabilitering

Habilitering är att en person tränar och får stöd så att den kan göra så mycket som möjligt.

Rehabilitering är träning för att lära sig att göra det man kunde förut. Staterna ska se till att personer med funktionsnedsättning kan klara sig själva så mycket som möjligt och att de kan vara med på allt de vill. Därför ska staterna se till att det finns habilitering och rehabilitering i hela landet, särskilt när det gäller hälsa, att ha något att göra, utbildning och service.

Staterna ska göra detta:

- Personer med funktionsnedsättning ska få undersökning så tidigt som möjligt så att de vet vad de kan och behöver.
- Personer med funktionsnedsättning ska få träning så att de kan vara med i samhället. De ska själva bestämma om de vill ha det. Träningen ska finnas så nära de bor som möjligt, även på landet.
- Staterna ska se till att det finns utbildning för personal som arbetar med habilitering och rehabilitering.
- Staterna ska se till att det finns hjälpmedel och teknik som passar personer med funktionsnedsättning i deras habilitering och rehabilitering .

Artikel 27**Arbete och att ha något att göra**

Staterna säger ja till att personer med funktionsnedsättning har rätt till arbete som andra. De ska få lön och kunna leva på sitt arbete. De ska kunna arbeta på arbetsplatser där andra arbetar och som är tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. Det ska finnas lagar som ger personer rätt att vara kvar på sitt arbete även när de har fått en funktionsnedsättning.

Staterna ska göra detta:

- Staterna ska förbjuda diskriminering på grund av funktionsnedsättning när det gäller alla olika slags arbeten, anställning, att ha kvar sin anställning och se till att arbetena är säkra och inte farliga.
- Personer med funktionsnedsättning ska ha samma rätt som andra till arbeten som är rättvisa och bra. Alla ska ha samma möjligheter och samma lön för samma arbete. Ingen ska bli mobbad.
- Personer med funktionsnedsättning ska ha samma rättigheter i fackföreningar som andra.
- Personer med funktionsnedsättning ska få hjälp att välja yrke, utbildning till yrken och få stöd av arbetsförmedlingen som andra.
- Personer med funktionsnedsättning ska kunna få anställning och få bättre jobb och kunna få tillbaka sitt gamla jobb.
- Personer med funktionsnedsättning ska kunna starta företag.
- Staten ska anställa personer med funktionsnedsättning.
- Företag ska anställa personer med funktionsnedsättning och det ska finnas regler mot att anställda behandlas sämre än andra på grund av att de har en funktionsnedsättning.
- Staterna ska ge stöd och bidrag till företag så att de kan anställa personer med funktionsnedsättning.
- Arbetsplatserna ska vara anpassade för personer med funktionsnedsättning, som arbetar där.
- Personer med funktionsnedsättning ska kunna byta arbete för att lära sig mer.
- Det ska finnas planer för hur personer med funktionsnedsättning kan få rehabilitering för att kunna ha kvar sitt arbete eller börja arbeta igen.
- Staterna ska se till att personer med funktionsnedsättning inte ska bli tvingade att arbeta eller att arbeta utan lön.

Artikel 28**Ett bra liv och trygghet**

Staterna säger ja till att personer med funktionsnedsättning och deras familjer har rätt till ett bra liv. Det betyder tillräckligt med mat, kläder och en bra bostad. Staterna ska se till att de har samma rätt som andra till att få det bättre utan att bli diskriminerade på grund av funktionsnedsättning.

Staterna ska göra detta:

- Personer med funktionsnedsättning ska ha rent vatten precis som andra och den service och det stöd de behöver.
- Staterna ska arbeta särskilt för trygghet och mot fattigdom när det gäller kvinnor, flickor och äldre personer med funktionsnedsättning.
- Personer med funktionsnedsättning och deras familjer som lever fattigt, ska få stöd av staten för sådant de behöver. De ska få utbildning, råd, ekonomiskt stöd och vård som hjälper familjen.
- Staterna ska se till att det finns planer för bostäder till personer med funktionsnedsättning.
- Personer med funktionsnedsättning ska ha samma rätt till pension som andra.

Artikel 29**Att kunna vara med i politik**

Staterna ska se till att personer med funktionsnedsättning kan vara med i politiken på samma sätt som andra.

Staterna ska göra detta:

- Personer med funktionsnedsättning ska kunna rösta. Det ska finnas material som är lätta att förstå och använda. Lokaler och annat ska vara tillgängliga. Personer med funktionsnedsättning ska kunna få hjälp av en person när de ska rösta. De ska själva kunna bestämma vilken person de vill ha hjälp av. Personer med funktionsnedsättning ska inte behöva tala om för någon vad de röstat på. Ingen ska hota en person så att den röstar på ett särskilt sätt. Personer med funktionsnedsättning ska kunna vara med i politiken så att människor kan rösta på dem. Allt ska vara tillgängligt så att personer med funktionsnedsättning kan arbeta i politiken eller åt staten. De ska få det stöd och den teknik som behövs, så att de inte blir diskriminerade.

• Personer med funktionsnedsättning ska kunna vara med i föreningar och organisationer och i föreningar med personer med funktionsnedsättning. Det gäller föreningar i hela landet och tillsammans med andra länder.

Artikel 30

Att vara med på kultur, fritid och idrott

Staterna säger ja till att personer med funktionsnedsättning har samma rätt som andra att vara med på kultur. Kultur, fritid och idrott ska vara tillgängliga.

Staterna ska göra detta:

- Film, teater, tv-program och annan kultur ska vara tillgängliga.
- Platser där kultur finns, till exempel teatrar, museer, biografier, bibliotek och turistbyråer ska vara tillgängliga. Det gäller också viktiga platser i landet.
- Personer med funktionsnedsättning ska själva kunna vara med i kultur, till exempel spela teater eller arbeta med konst.
- Staterna ska se till att det inte finns lagar som gör att personer med funktionsnedsättning inte kan vara med på kultur av olika slag.
- Personer med funktionsnedsättning ska ha rätt till stöd om de talar något särskilt språk, till exempel teckenspråk. Personer med funktionsnedsättning ska kunna vara med på fritidsverksamhet och idrott av olika slag.
- Personer med funktionsnedsättning ska kunna vara med på idrott som är till för personer med funktionsnedsättning. Då ska de få samma utbildning och stöd som andra.
- Det ska finnas idrottsplatser, platser för turister och för semester för personer med funktionsnedsättning.
- Barn med funktionsnedsättning ska ha samma möjligheter som andra barn att vara med på lekar och idrott och sådant andra gör på fritiden.
- Personer med funktionsnedsättning ska få service av dem som har ansvar för och arbetar med turism, fritid och idrott.

Urval: Lena Holm

Radiotips!

Lyssna på dokumentären om Vipeholmsexperimentet, P3 Dokumentär, på Sveriges Radios hemsida, www.sverigesradio.se. Ett experiment som leder till en stilla undran ifall det hade kunnat anses leva upp till artikel 15 och är ett exempel på varför denna konvention är viktig, både i Sverige och i övriga världen.

I ljuset av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, känns det mycket glädjande att vi fått tillåtelse att införa följande text, som handlar om den granskning som Socialstyrelsen gjort och som visade att många kommuner bryter mot LSS. Artikeln publicerades på DN Debatt i maj i år och är skriven av Håkan Ceder, överdirektör Socialstyrelsen och Per-Anders Sunesson, chef för Socialstyrelsens tillsynsavdelning.

DN-debatt 2011-05-04

”Allvarliga övergrepp mot svårt funktionshindrade”

En granskning som Socialstyrelsen gjort under 2010 visar att många kommuner bryter mot LSS, Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade. Trots att LSS är en rättighetslag får många vänta orimligt länge på hjälp. För att slippa ansvar förhalar vissa kommuner besluten och undviker därmed att betala straffavgifter. Vi ser på flera håll tecken på en återgång till ett institutionstänkande – tvärtemot målet med lagen. Granskningen av 70 olika LSS-boenden visar att enskilda utsätts för allvarliga kroppsliga kränkningar och risken är överhängande att övergreppen är fler än de vi upptäckt, skriver Håkan Ceder och Per-Anders Sunesson.

LSS, lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, ska garantera att människor med svåra psykiska och fysiska funktionsnedsättningar får den hjälp de behöver i det dagliga livet.

Verksamheten enligt LSS ska sträva mot jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet. Målet är att den som omfattas av lagen ska ges möjlighet att leva som andra. Ett av syftena med handikappreformen och LSS var att de stora institutionerna äntligen skulle läggas ned.

Men det finns en stor klyfta mellan lagens intentioner och den vardag som många med svåra funktionsnedsättningar tvingas utstå. I dag lämnar Socialstyrelsen en rapport till regeringen som bygger på en granskning av 70 LSS-boenden i landet under 2010.

En rullstolsburen man hålls på läkares ordination bakbunden med en strumpa för att inte skada sig själv. Detta pågår dag som natt i 25 år. Mannens armar är fria bara korta stunder, som när han duschar, är på toaletten eller åker bil.

En 14-årig pojke med autism låses in i ett bås med betonggolv, kallat "Mysen", när personalen tycker att han blir för besvärlig. De pengar som skulle ha använts till utbildning av personalen på hemmet sparades tidigare bort i socialnämndens budget.

En kvinna på ett boende för personer med psykiska funktionsnedsättningar kräver att få ha fönstret öppet och elementen avstängda på natten under den kalla vintern. Trots att det är så kallt att personalen har ytterkläder på sig vid besöken kontakter de läkare först när kvinnan knappt är kontaktbar. Kvinnan fryser ihjäl.

Många kommuner handlar i uppenbar strid med LSS. Trots att LSS är en rättighetslag får många människor vänta orimligt länge på att få den hjälp de behöver och har rätt till.

Ett beslut om insatser enligt LSS ska i princip verkställas omedelbart. Om den enskilde får vänta oskäligt länge kan kommunen få betala en straffavgift. För att slippa det finns det kommuner som förhalar besluten.

Det finns en tendens att kommuner trots avslutad utredning inte fattar beslut om insatser förrän man kan erbjuda dem. Enskilda som vill ansöka om bostad med särskild service uppmanas att lämna in en intresseanmälan först och vänta med ansökan tills kommunen har en ledig plats. På det sättet undviker kommunen risken att få betala straffavgift.

Passiv handläggning gör att den enskilde kan få vänta absurt länge på insatser.

Tillsynen av gruppboendestäder visar att utbudet av stimulans och fritidsverksamhet som erbjuds är torftigt. När personalbemanningen minskar försvinner ofta stödet till aktiviteter som att besöka affärer eller gå på promenad. De enskildas behov får stå tillbaka för kollektiva lösningar.

Dessa tendenser förstärks av att fler och fler människor tvingas dela bostad, många fler än de tre till fem personer som Socialstyrelsen rekommenderar. Tolv boende i en och samma gruppboendestad förekommer. Med stora grupper ökar risken för att de boende stör varandra, att fler regler införs och att de individuella behoven blir svårare att tillgodose.

Det händer allt oftare att kommunen inte tar hänsyn till om personen har en problematik som gör att den behöver bo i en liten grupp, utan placerar där det finns plats. Det förekommer också att kommuner flyttar på en boende från en dag till en annan för att ge plats åt någon annan.

Vi ser på flera håll tecken på en återgång till institutionella boenden, långt från målet att gruppboendestaden ska vara så lik ett vanligt hem som möjligt.

Den institutionella prägeln förstärks när gruppboendestäder läggs tillsammans med äldreboendestäder och annan verksamhet enligt LSS, som daglig verksamhet och korttidsvistelse, i stället för att integreras i vanliga bostadsområden, som egentligen är tanken.

Enskilda personer har blivit frihetsberövade genom påtvingade kroppsliga ingrepp. Händelser av det här slaget innebär allvarliga kränkningar av enskilda och står helt i strid med rättighetslagen LSS.

Anledningen till att tvång används är ofta att det inte finns tillräckligt med personal. Men det behövs också högre kompetens om funktionsnedsättningar, om förhållningssätt och bemötande och om vad som är tillåtet enligt lag. Det gäller personal på alla nivåer – från dem som arbetar närmast den enskilde till ledningspersonal med ansvar att driva och utveckla verksamheten.

I tillsynen har vi också sett att arbetsledningen och stödet till personalen ofta är svagt.

De människor som omfattas av LSS kan ha svårt att föra sin egen talan och framföra klagomål på brister i omvårdnaden. De blir beroende av att andra vakar över att de får god omvårdnad och lever under trygga förhållanden.

Sedan 2005 finns en skyldighet för personal inom LSS-verksamheter att anmäla allvarliga missförhållanden enligt lex Sarah. Socialstyrelsens granskning visar att de flesta anställda känner till anmälningsskyldigheten. Men ibland finns det en rädsla för att lyfta fel och brister i

verksamheten och för att anmäla allvarliga missförhållanden, och en osäkerhet om vad som egentligen ska anmälas.

Här krävs både ökad kunskap och förbättrade rutiner. Socialstyrelsen har under 2010 gett ut en handbok för att ge kommunala och enskilda verksamheter vägledning vid tillämpningen av lex Sarah.

Den 1 juli i år sker stora förändringar av lex Sarah, som utvidgas till att omfatta hela socialtjänsten. Personal blir skyldig att rapportera både missförhållanden och risker för missförhållanden. Den som tar emot en rapport blir skyldig att utreda den. Lex Sarah är en viktig väckarklocka. Att lagen blir mer kraftfull ger den förhoppningsvis mer tyngd inom verksamheterna.

Gedigen kunskap är grunden för god kvalitet. Under flera år har omfattande centrala satsningar gjorts för att höja kompetensnivån hos personalen inom äldreomsorgen. Nu måste även verksamheter för människor med funktionsnedsättning prioriteras.

För att kunna göra rätt satsningar på att höja kompetensen hos personal verksam inom LSS-området behövs nationella kompetenskrav. Socialstyrelsen inleder därför ett arbete för att formulera sådana. Föreskrifter och allmänna råd kring insatsen bostad med särskild service för barn eller ungdomar enligt LSS beräknas bli klara senare i år. Socialstyrelsen tar även fram en handbok om insatser till barn med funktionsnedsättning.

Personer som omfattas av LSS befinner sig i en oerhört utsatt situation. Tillsynen under 2010 som vi avrapporterar i dag täcker bara en begränsad del av LSS-området. Det finns en överhängande risk att övergreppen och missförhållandena är fler än de vi upptäckt. Tillsynen inom området behöver därför förstärkas.

Håkan Ceder

överdirektör Socialstyrelsen

Per-Anders Sunesson

chef för Socialstyrelsens tillsynsavdelning

*POMS-bladet vill önska trevlig sommar
och en skön ledighet till alla läsare!*

Vi fortsätter med ytterligare en granskning, denna gång är det skolinspektionen som genomfört en granskning av kommunernas basutredningar och handläggandet inför placering i särskolan. Följande text är citerat från skolinspektionens hemsida och ni kan läsa mer på www.skolinspektionen.se/sarskola

Detta visade skolinspektionens granskning 2010

Kommunernas utredningar och handläggning inför mottagande i särskolan har brister och är rättsosäker. Det visar Skolinspektionens granskning 2010 av 30 slumpmässigt valda kommuner. Här är en sammanfattning av de brister som granskningen pekar på.

De kommuner som ingick in granskningen 2010 var Arvika, Borlänge, Borås, Botkyrka, Fagersta, Gotland, Gävle, Habo, Hammarö, Helsingborg, Håbo, Högsby, Karlskoga, Katrineholm, Kramfors, Köping, Ljusdal, Malung, Rättvik, Simrishamn, Stockholm, Sundbyberg, Sävsjö, Uddevalla, Uppvidinge, Vellinge, Vimmerby, Vårgårda, Ödeshög, Övertorneå.

Beslutsunderlaget brister – vilket skadar rättssäkerheten

Granskningen visar att både handläggningen och utredningarna inför mottagande i särskolan ofta brister. Det leder till att kommunerna inte har ett tillräckligt bra underlag för att kunna bedöma om ett barn ska tas emot i särskolan. Detta är oerhört allvarligt eftersom ett beslut om att placera ett barn i särskolan kan få mycket stora konsekvenser för barnets framtid. Att barnet tas emot i rätt skolform är en viktig rättssäkerhetsfråga.

Högre andel elever med utländsk bakgrund i särskolan

Andelen elever med utländsk bakgrund tycks vara fler i särskolan än i grundskolan i de granskade kommunerna. Det visar en analys som Skolinspektionen gjort med hjälp av folkbokföringen.

Brister i handläggningen

- I sju procent av de granskade ärendena saknas ett formellt beslut om mottagande i särskolan.
- I stort sett alla beslut som Skolinspektionen har granskat saknar en motivering som grund för beslutet om mottagande i särskolan. Eftersom det rör sig om myndighetsutövning ska alla beslut innehålla de skäl som legat till grund för beslutet.
- Vårdnadshavarna måste alltid lämna sitt medgivande innan ett barn tas emot i särskolan. Ett sådant medgivande saknas i 7 procent av de granskade ärendena.
- Utredningsunderlaget visar ibland att det är osäkert om eleven ska tas emot i särskolan och att det därför bör göras en ny utredning inom viss tid. Trots det har ingen ny prövning gjorts i flera av ärendena.
- I 40 procent av de granskade ärendena har Skolinspektionen kritiserat kommunens diarieföring.

Bristande utredningar

- **Pedagogiska utredningar** har gjorts i de flesta av de granskade ärendena. I 83 procent av ärendena saknas dock en tydlig bedömning av om barnet har

förutsättningar att nå kunskapsmålen för grundskolan, vilket är det grundläggande syftet med utredningen. Ofta saknas också en bedömning av de stödsatser som genomförts i grundskolan.

- **Pedagogiska utredningar** för barn med utländsk bakgrund, som har gjorts i samarbete med modersmåls lärare, förekommer i mycket liten utsträckning i granskningen.
- De **psykologiska utredningarna** bedöms hålla en godtagbar kvalitet i 87 procent av ärendena. Många av utredningarna ligger dock på gränsen för att inte hålla kvalitetsmässigt. I relativt många av utredningarna framgår inte en tydlig diagnos utvecklingsstörning.
- Det är vanligt att godtagbara **psykologiska utredningar** åtföljs av direkt undermåliga utlåtanden. Eftersom utlåtandet oftast är det enda dokument som visar vad psykologen har gjort för utredningar är det minst lika viktigt att utlåtandet håller en godtagbar kvalitet.
- De **medicinska utredningarna** brister i kvaliteten i 23 procent av ärendena och det saknas medicinska utredningar i 31 procent av de granskade ärendena. Det finns exempel på att läkare och psykologer inte fastställer en diagnos utan i stället föreslår en skolform.
- **Sociala utredningar** saknas i 61 procent av de granskade elevärendena och i nio procent av ärendena håller de inte godtagbar kvalitet.

POMS REMISSVAR:

POMS har svarat på tre remisser på sistone, där vi glädjande nog fick gehör för våra synpunkter. Psykologförbundet tog med hela eller delar av våra inlägg i sitt slutliga remissvar. POMS uppgift är att utifrån vår specifika kunskap och erfarenhet belysa remisserna ur ett funktionsnedsättningsperspektiv.

1. POMS synpunkter på remissen om internetbaserad kognitiv beteendeterapi

Vi är positiva till att internetbaserad KBT görs tillgänglig som ett behandlingsalternativ bland andra. Vi vill dock påpeka att funktionshinderperspektiv saknas. Det är av största vikt att metoden inte ersätter andra behandlingsalternativ utan införs som ett komplement till andra behandlingsmetoder. Internetbaserad KBT är inte prövad och utvärderad för personer med kognitiva funktionsnedsättningar. Metoden kräver välfungerande kognitiv förmåga eftersom patienten behöver förstå och utföra behandlingen på egen hand i vardagen. Kognitiva funktionsnedsättningar innebär ofta svårigheter att planera, organisera och styra självständigt arbete. Det innebär att man behöver regelbundet stöd av terapeut för att kunna utföra hemuppgifter och liknande. Många personer med kognitiva funktionsnedsättningar kan också ha svårt att använda sig av internetbaserad KBT pga att abstraktionsnivån är för hög. De bör istället ha möjlighet till behandling med psykoterapeut som kan göra interventioner på en nivå som är konkret och lätta att begripa för denna patientgrupp.

2. POMS synpunkter på remissen "Den framtida gymnasiesärskolan - en likvärdig utbildning för ungdomar med utvecklingsstörning"

Angående begreppet utvecklingsstörning

I texten på sidan 142 står att utvecklingsstörning inte bara är en egenskap hos individen utan måste ses i relation till de förutsättningar och krav som finns i omgivningen. På sid 144 står det dock att utvecklingsstörning **inte** är en egenskap hos individen (där står också att man

nämnt det tidigare). Eftersom dessa skrivningar inte stämmer överens skapas en förvirring hos läsaren. Vi anser att skrivningen på sid 142 ska gälla, utvecklingsstörning är en egenskap hos individen vars konsekvenser för personen i fråga beror på hur omgivningen runt omkring honom/henne fungerar.

Utvecklingsstörning kan användas synonymt med mental retardation och förståndshandikapp i DSM-IV, som är en manual för att ställa diagnoser, används begreppet mental retardation. Med begreppet menas då en intellektuell funktionsnivå som ligger klart under genomsnittet dvs. ett IK-värde på 70 eller lägre vid individuell testning. Samtidigt ska det även förekomma brister i eller nedsättning av vissa adaptiva funktionsförmågor.

Intellektuell funktionsnedsättning eller kognitiv funktionsnedsättning är vidare begrepp som inte behöver innebära att någon har en utvecklingsstörning. Ett nedsatt arbetsminne, uppmärksamhetsproblem eller bristande tidsuppfattning kan beskrivas som kognitiva funktionsnedsättningar utan att barnet för den skull har en utvecklingsstörning

En psykolog måste kunna skilja på när nedsättningen är så liten så individen ska betecknas som svagbegåvad och när den är så pass stor så att diagnosen utvecklingsstörning kan sättas.

De utredningar som görs måste vara kompletta och av hög kvalitet, om det råder det inget tvivel. Det är dock viktigt att påpeka att även tolkningen av de intyg som skrivits måste tolkas av en person som har erfarenhet och kompetens för detta uppdrag. En psykologutredning tolkas bäst av en erfaren psykolog är vår åsikt.

Vad gäller regelbundna omprovningar som föreslås, om en elev mottagits på felaktig grund, måste vi påpeka att man behöver ta hänsyn till när i tid en omtestning görs. Det är önskvärt att testningar inte görs för ofta med samma test då det gör resultatet mer osäkert.

3. POMS synpunkter på remissen "Barns rätt till vård och sociala insatser stärks"

Utifrån vårt arbete med människor med funktionsnedsättning och deras familjer vill vi göra följande reflektioner:

- Vi är positiva till detta förslag generellt.
- Vi är positiva till att LSS finns med i detta förslag. Dels kan LSS-insatser vara av största vikt för en bra livssituation för ett barn med funktionsnedsättning och det bör de inte kunna bli berövade pga att vårdnadshavarna inte är överens.
- Dessutom vill vi påpeka att LSS-insatsen avlastning (korttids, kontaktfamilj etc) kan vara helt avgörande för att en boendeförälder ska orka med vardagen. I de fall föräldrarna är skilda och barnet enbart eller till största delen bor hos en av vårdnadshavarna, är det inte tillfredsställande att den andre föräldern kan sätta stopp för avlastning. Det missgynnar barnet starkt i längden om inte boendeföräldern får den avlastning den behöver och har rätt till.

/POMS styrelse

Under denna rubrik publicerar vi en dikt som gärna, på något vis, knyter an till vårt psykologjobb. Har du tips på passande dikt eller skriver du egna dikter? Tipsa oss gärna på pomsbladet@poms.nu.

Denna gång har vi blivit tipsade av POMS-medlemmen Elisabeth Remfeldt om en dikt om mod av Margareta Ekstrand. Elisabeth, som driver en barnpsykoterapi-mottagning på dynamisk grund på BUH i Örebro, tycker att dikten passar för psykoterapi och att våga en förändring. Men en önskan om gynnsam vind till er alla!

INSTRUKTION FÖR SKALBAGGAR

*För att man ska kunna flyga
måste skalet klyvas
och den ömtåliga kroppen blottas*

*För att man ska kunna flyga
måste man högst upp på strået
fastän det böjer sig
och svindeln kommer*

*För att man ska kunna flyga
måste modet
vara aningen större än rädslan
- och en gynnsam vind råda*

Foto: Modiga små knipor som handlöst kastar sig ut från tryggheten i holken för att följa sin mamma till vattnet.

Medlem i Fokus!

Under rubriken "Medlem i Fokus" låter vi en POMS-medlem presentera sig. Tanken är att lyfta fram de enskilda medlemmarna i POMS, få en inblick i det vardagliga arbete som pågår runt om i landet, dela erfarenheter och tankar och sist, men inte minst, få ett ansikte på varandra. I detta nummer presenterar vi Anders Svensson, verksam inom Vuxenhabiliteringen i Lund.

Vad fick dig att börja jobba inom habiliteringen?

Jag var en ung psykolog med bara några års erfarenhet på olika vikariat att pendla till från Lund. En av bilarna läckte bensin, olja och kylarvatten. Någon hade hemskt dålig mottagning på radion. Två halvtidstjänster lystes ut inom Omsorgerna för de psykiskt utvecklingsstörda. Jag sökte båda och fick. Pendling blev därmed kortare i ett nafs.

Vad fick dig att stanna kvar?

Som ung psykolog behövde jag lyckas med något. Och jag behövde stöd från äldre och klokare människor, oavsett deras yrke. Jag behövde prova och se och vi behöver alla möjligheter och passningar när vi är spelbara. Som ung och ganska ny psykolog behöver man göra mål och utrymme att göra bort sig. Inom arbetet med människor med utvecklingsstörning och med deras familjer och personal fanns många möjligheter att

göra nytta, att vara allvarlig och att ha roligt. Det blev självklart att fortsätta. Den unge psykologens tvivel och självrannsakan minskade.

Vad gör ditt jobb intressant?

För tjugo år sedan började ett tungt ärende, tyngre än allt både innan och efter. Vid ett tillfälle sa den måttligt utvecklingsstörda kvinnan:

"Det är synd, synd om dig, Anders, att behöva höra det jag säger."

Det finns många olika vägar till insikten att man valt rätt arbete och rätt inriktning. Det kan vara som att finna sig stå under en stor, stark, grön ek och känna att "här passar jag och här stannar jag". Det är viktigt att ägna sig åt människor som lutar, eller de som så gärna skulle vilja ha en ny chans, eller de där tankarna kryper fram, långsamma och väldiga. Det finns en stor meningsfullhet i vårt arbete. Att få vara nära och kanske vara del av en utveckling, en gryende nyfikenhet, en spirande anknytning är tyngre, viktigare och mera meningsfullt, än det mesta annat i det stora, stora arbetslivet och det är en helt annan värld än den med det klockrena, det ultimata och de administrativa excesserna.

Anders boktips:

Birgitta Trotzig skildrar den trötta, oförstådda, förtryckta människans väg genom leran, dammet och väntan.

Lars Norén beskriver i en mängd dramer den kvarn som familjer mal sina medlemmar i och i andra dramer de inlåsta som inte lyckats besinna sig.

Tomas Tranströmer är världspoeten och psykologkollegan som pekar på den sorg som inte kallas så, som tänder ljuset åt oss i källaren.

Magnus Dahlström visar på det gapande hålet i kontakten och den paranoides avsmalnande värld.

JMG Coetzee gör en fulländad skildring av en lindrigt utvecklingsstörd man i "Historien om Mikael K". Han går ut i öknen. Man kan följa efter.

Kenzaburo Oe "Mardrömmen", Anna Mitgutsch "Utanför" och Giuseppe Pontiggias "Födda två gånger" beskriver det utvecklingsstörda barnet i sin familj.

Janet Frame skriver om diagnosens ensamhet och småsakernas förunderliga vikt.

Jamaica Kincaid – om alltings enkelhet och om en flickas klara blick.

Vizma Belsevica – om det obegripliga i barndomen och om det obegripliga i var och en.

Milan Kundera – om kärlekens vägar och avgrunder och om de erotiska höjderna som alltid siktas och som finns där som en längtan i hälften av samtalen.

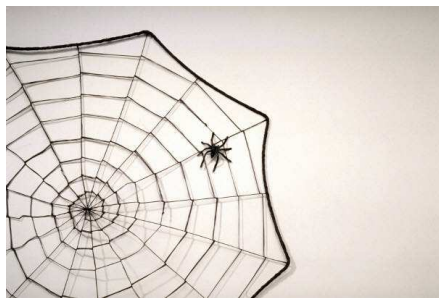
Anders Svensson, psykolog, Vuxenhabiliteringen i Lund

Anders.s.svensson@skane.se

Tack Anders!

Vill du vara med under rubriken "Medlem i Fokus"? Kontakta oss på pomsbladet@poms.nu!

Våra nätverk

Kommunala handikappspsykologer. Då flera av oss sitter ensamma ute i kommunerna utan tillgång till kollegor ger träffarna en möjlighet att diskutera de frågor som är specifika för oss handikappspsykologer som verkar i kommunerna. Träffarna har som tidigare varit förlagda till Lund då flertalet av medlemmarna kommer från södra Sverige. Kontaktperson till nätverket är Marie Lindgren, Socialförvaltningen, handikappomsorgen, Halmstad.

Tel:035/138608, e-post: marie.e.lindgren@halmstad.se

Anders Svensson är kontaktperson för nätverket kring ”**övergrepp och utvecklingsstörning**”. Mitt engagemang inom ämnet ”övergrepp och utvecklingsstörning” är inom tre områden.

1. Praktiskt behandlingsarbete.
2. Deltagande i en rådgivningsgrupp inom ämnet tillsammans med kommuners handikappomsorger, polis, advokat och andra. I verksamheten ingår både rådgivning och undervisning. Hittills har ca 700 deltagit i undervisning.
3. Rådgivning och handledning till kollegor inom landet via telefon och e-post. E-postadress: anders.s.svensson@skane.se

Psykoterapinätverket. Kontaktperson **Stefan Lycknert:** stefan.lycknert@sl.se

Psykoterapinätverket härstammar från de IHPU-kurser som haft psykoterapeutiskt arbete med personer med utvecklingsstörning som studieområde. Även i år presenterade tre av föreningens medlemmar sina erfarenheter och funderingar kring terapiarbetet som sker med olika metoder för vår grupp. Se rapport i Nr 2, juni 2005.

Föräldrar med kognitiva svårigheter = SUF ”Samverkan kring barn och föräldrar i familjer där någon förälder har utvecklingsstörning eller andra kognitiva svårigheter”.
Kontaktperson Lydia Springer: lydia.springer@lul.se

Kommer du i ditt arbete i kontakt med barn, ungdomar eller vuxna med funktionsnedsättning? Bli medlem i POMS - Habiliteringspsykologernas Yrkesförening!

Som medlem får du tillgång till medlemssidorna på hemsidan www.poms.nu där **POMS-bladet** finns, men även annan intressant läsning. Föreningen, som är en yrkesförening inom Sveriges Psykologförbund har en lång historia som kännetecknas av ett starkt engagemang för det professionella arbetet och livsvillkoren för personer med funktionsnedsättning.

Läs mer om föreningen på hemsidan www.poms.nu, där kan du även anmäla dig som medlem!